

AAN
de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Den Haag
12 november 2004

Ons kenmerk
MLB/FTZ/2004/54630

Uw brief van

Onderwerp
Mediabegroting 2005

Inleiding

2005 wordt een cruciaal jaar voor de publieke omroep. Een nieuwe erkenningperiode vangt aan per 1 september 2005. Voor de bestaande instellingen wordt dit een verkorte periode, namelijk 3 jaar in plaats van de huidige 5 jaar. Dit houdt verband met de ontwikkeling van de kabinetsvisie op de publieke omroep die ook in 2005 het licht zal zien. Ook in de omgeving van de publieke omroep is veel gaande. Nieuwe initiatieven zijn aangekondigd, zoals John de Mol en Nickelodeon en de ontwikkeling van nieuwe digitale themakanalen door de publieke en de commerciële omroepen. Het veranderende speelveld is aanleiding voor enkele omroepverenigingen zich te oriënteren buiten het bestel. Tegelijkertijd hebben nieuwe omroepen zich aangemeld voor een erkenning.

In 2004 is meer duidelijkheid gekomen over de invulling van de bezuinigingen bij de verschillende instellingen. In verband daarmee heb ik met u meermalen gesproken over de bezuinigingen bij het Muziekcentrum van de Omroep en de Wereldomroep. Het rapport van de visitatiecommissie en het kabinetsstandpunt daarover gaven aanleiding om met u te spreken over de ontwikkelingen rondom de landelijke Publieke Omroep.

Uit de meerjarenbegroting van de Publieke Omroep blijkt dat de vele ontwikkelingen binnen en buiten het bestel in combinatie met de bezuinigingen leiden tot onzekerheid over het perspectief en de ambities van de publieke omroep. Dat houdt alle betrokkenen binnen de publieke omroep zeer bezig. Tegelijkertijd vraagt de dagelijkse realiteit alle aandacht. Het publiek kiest iedere dag uit een concurrerend radio- en televisieaanbod. De bestuurlijke en financiële vraagstukken staan ver van hun bed. De publieke omroep moet zich ook in moeilijke tijden in de eerste plaats blijven richten op de programmering. Ik begrijp dat dit een forse opgave is maar ik proef uit de meerjarenbegroting van de publieke omroep dat men zich bewust is van deze verantwoordelijkheid.

Opbouw van de begrotingsbrief

In de rijksbegroting (beleidsartikel 15, media) zijn in hoofdlijnen de algemene en operationele doelstellingen van het mediabeleid weergegeven. In deze brief geef ik u in hoofdstuk 1 een overzicht van het financiële kader voor de periode 2005-2009. Hierbij vraag ik met name aandacht voor de zaken die direct gevolgen hebben voor de begroting 2005. Omdat de discussie over de veranderingen bij de publieke omroep nog gevoerd wordt, zijn de jaren 2006-2009 opgenomen op basis van dezelfde uitgangspunten als het komende jaar. In dit financiële kader zijn de meest recente ramingen van de omroepmiddelen inclusief bezuinigingen opgenomen en de gevolgen daarvan voor de budgetten van de publieke omroep en omroepgerelateerde instellingen en voorzieningen. Speciale aandacht geef ik aan de monitoring van de bezuinigingen. In hoofdstuk 2 ga ik nader in op de ontwikkelingen bij de publieke omroep, zoals de lange en korte termijn, de prestatieafspraken en de voornemens voor radio, televisie en nieuwe diensten. In hoofdstuk 3 bespreek ik een drietal thema's die ik momenteel zeer van belang acht, te weten culturele programmering, jeugd en diversiteit. Tot slot geef ik in hoofdstuk 4 een toelichting op enkele media-instellingen die rechtstreeks door mij bekostigd worden.

Het Commissariaat voor de Media heeft mij conform artikel 100 van de Mediawet bij brief van 2 november 2004 de meerjarenbegroting van de landelijke publieke omroep 2005-2009 toegezonden, voorzien van zijn opmerkingen (bijlage 2 en 3). Deze meerjarenbegroting bevat de programmavoornemens 2005-2009, de beleidsvoornemens nieuwe media en de vertaling hiervan in een financieel beleid. Daarnaast wordt in een programmatisch verslag en een financieel verslag verantwoording afgelegd over 2003.

De Raad voor cultuur heeft bij brief van 1 november 2004 zijn advies over de programmatische aspecten van het meerjarenplan van de landelijke publieke omroep aan mij aangeboden (bijlage 6). Bij brief van 29 oktober ontving ik van het Commissariaat de meerjarenbegroting van Radio Nederland Wereldomroep (RNWO) voorzien van de opmerkingen conform artikel 108a van de Mediawet (bijlage 7 en 8).

1 Financieel kader

1.1 Het budget rijksbijdrage media

In het Hoofdlijnenakkoord zijn - tezamen met de maatregelen uit het strategisch akkoord (2002) - bezuinigingen voor de mediabegroting opgenomen van € 40 miljoen in 2004 oplopend van € 60 miljoen in 2005, € 70 miljoen in 2006 tot € 80 miljoen in 2007. Deze bezuinigingen worden gerealiseerd door verlaging van de wettelijke rijksomroepbijdrage over de periode 2004-2007 met deze bedragen. De bezuinigingen zijn in de Mediawet vastgelegd.

In artikel 15 van de Rijksbegroting 2005 onderdeel media is aangegeven dat in het kader van het terugdringen van het financieringstekort van de overheid met ingang van 2006 een additionele bezuiniging op de landelijke publieke omroep wordt doorgevoerd van € 11 miljoen euro. Daarnaast is voor het jaar 2006 een incidentele taakstelling opgelegd van € 10 miljoen ten laste van de algemene omroepreserve. Voor de realisatie van deze bezuinigingen is een nadere aanpassing van de Mediawet noodzakelijk. In deze begroting heb ik de bezuinigingen voor 2006 en daarna al verwerkt zodat een betere inschatting van de toekomstige middelen gegeven kan worden. Een toelichting op deze bezuinigingen geef ik in paragraaf 1.2 De uitvoering van de bezuinigingen.

De rijksomroepbijdrage wordt jaarlijks op basis van een in de Mediawet vastgelegde indexeringsystematiek geïndexeerd. Deze systematiek houdt in dat de rijksomroepbijdrage voor het komende jaar wordt vastgesteld door het budget van dit jaar (2004) te indexeren met de consumentenprijsindex (cpi) en de groei van het aantal huishoudens (t-2 systematiek). Dit is afwijkend ten opzichte van andere sectoren. Volgens deze formule wordt eerst een index toegepast alvorens extra middelen of bezuinigingen worden doorgevoerd. Daarnaast wordt uitgegaan van de vastgestelde cpi, terwijl bij andere sectoren rekening wordt gehouden met een door het CPB *geraamde* indexering voor de prijsontwikkeling.

Het kabinet heeft besloten dat deze systematiek dient te worden aangepast. Momenteel wordt dan ook een wetsvoorstel voorbereid dat ertoe strekt de indexeringsystematiek van de in artikel 111 van de Mediawet geregelde rijksomroepbijdrage aan te passen en gelijk te schakelen met andere sectoren. Met dit wetsvoorstel wordt een aanpassing van de financiering van de mediabegroting geregeld. De indexering van de uitgaven van de mediabegroting vindt reeds plaats op basis van de raming van de cpi.

Aangezien het wetsvoorstel voorziet in een wijziging met ingang van het jaar 2005 (terugwerkende kracht) is de indexeringsystematiek in deze mediabrief toegepast conform het wetsvoorstel. Dit betekent:

- a. dat voor de begroting 2005 wordt gerekend met de huishoudensprognose 2005 (CBS) en de cpi voor 2005 (CPB). Voor de omroepen heeft deze wijziging geen directe gevolgen, omdat de omroepen reeds een index ontvangen op grond van *geraamde* cpi.
- b. dat eerst de bezuinigingen worden verwerkt alvorens genoemde indexeringen toe te passen. Voor de omroepen zal dit effect ook worden doorberekend.

De bezuinigingen uit het Strategisch akkoord en het Hoofdlijnenakkoord van € 40 miljoen in 2004 oplopend tot € 80 miljoen in 2007 zijn in de bedragen verwerkt, alsmede de incidentele bezuiniging van 10 miljoen in 2006 en de extra structurele bezuiniging met ingang van 2006 van 11 miljoen uit de Rijksbegroting 2005.

Ter bepaling van het reële uitgavenkader 2005-2009, geef ik hieronder de rijksbijdrage exclusief en inclusief indexering voor de prijsstijging. De prijsstijgingen zijn conform de voornoemde wetswijziging geraamd op basis van de cpi en realisatie (t) op 1,25% in 2005, 1,33% in 2006, 1,33% in 2007, 1,32% in 2008 en 1,32% in 2009. Dat levert de volgende reeksen op voor de periode 2005-2009.

€ miljoen	2005	2006	2007	2008	2009
Rijksbegroting (niet geïndexeerd)	632	606	610	615	620
Rijksbijdrage media (geïndexeerd nieuwe systematiek)	640	621	634	648	661

Naast de rijksomroepbijdrage wordt de mediabegroting voor ongeveer 25% gevoed met Ster inkomsten. Met het totaal wordt hiermee een groot aantal verschillende omroepen en met omroep aanverwante voorzieningen gefinancierd.

Oude berekeningswijze

De gevolgen van de wijziging van de indexeringssystematiek zijn op voorhand niet te voorspellen. Dit hangt af van de raming van het CPB. Voor 2005 zou er een hogere rijksbijdrage zijn van ca. € 5,5 miljoen, aangezien de raming van de cpi voor 2005 (1,25%) lager is dan de gerealiseerde cpi 2003 (2,1%). Voor latere jaren kan dit echter ook net tegengesteld uitpakken. De aanpassing van de grondslag heeft een beperkter effect in 2005 en zou geleid hebben tot een hogere rijksbijdrage van ca. € 0,6 miljoen per jaar. Op basis van de oude berekeningswijze had dit de volgende reeks opgeleverd.

€ miljoen	2005	2006	2007	2008	2009
Rijksbijdrage media (geïndexeerd oude systematiek)	646	628	640	654	668

De verwachte Steropbrengsten

De Ster is een instelling die op grond van de Mediawet zendtijd krijgt toebedeeld.¹ Iedere instelling die zendtijd heeft verkregen, is volgens de Mediawet zelf verantwoordelijk voor hetgeen in haar zendtijd wordt uitgezonden.² Dit betekent dat de Ster, net als de andere publieke omroepinstellingen, zelf verantwoordelijk is voor de inhoud van haar programma. Er is een redactionele scheiding tussen de inhoud van de programma's bij de publieke omroepen en de inhoud van de programma's bij de Ster. Zo worden programmamakers van de publieke omroep niet gehinderd door wensen van adverteerders over de inhoud van het programma. Daarbij komt dat de Ster maximaal 6,5% van de totale zendtijd van de publieke omroep aan reclame mag uitzenden tegen 15% zendtijd bij de commerciële omroepen. De publieke omroep kent bovendien geen programmaonderbrekende reclames. Dat wordt gezien als een hoog programmatisch goed.

¹ Artikel 26 Mediawet

² Artikel 48 Mediawet

De hoogte van de Sterinkomsten worden wel mede bepaald door de prestaties van de publieke omroep. Een wezenlijk punt daarbij is de leeftijdsopbouw van het kijkende publiek van de publieke omroep. Het kijktijdaandeel wordt door het Kijk en luisteronderzoek (KLO) voor 13+ voor 2005 geschat op 37,5%, voor de doelgroep 20-49 verwacht het KLO een kijktijdaandeel van 30,5%. De Ster heeft deze kijktijdaandelen gehanteerd voor de berekening van de verwachte opbrengsten. De reclame-inkomsten staan onder druk. Het toenemen van het relatief oudere publiek (boven de 49) bij de publieke omroep, leidt – ook bij een gelijkblijvend kijktijdaandeel van 37,5% – tot lagere inkomsten op de televisiemarkt. Als gevolg van de frequentieverdeling in 2003 en het vertrek van enkele toonaangevende deejays blijken ook de radio inkomsten onder druk te staan, met name door een gedaald luistertijdaandeel van Radio 3. De Ster verwacht voor 2005 nog geen economische herstel binnen de televisiemarkt, voor de navolgende jaren wordt gerekend met een groei van 2%. Daarnaast zijn er in 2005 geen grote sportevenementen gepland zoals voetbal of Olympische spelen. De Ster heeft haar verwachtingen voor de toekomst naar beneden bijgesteld. De inkomsten voor 2005 zijn geschat op 209 miljoen euro. In de jaren 2006 en 2008 zijn wel evenementen gepland, dit leidt dan ook tot een relatief hogere reclameopbrengst in deze jaren.

Ik volg de ramingen van de Ster en houd rekening met de lagere verwachtingen voor de reclame opbrengst. Voor het jaar 2005 heb ik de reclame opbrengst van € 209 miljoen in de begroting opgenomen. Dit brengt mij tot de volgende reeks van ramingen van de reclame opbrengsten voor de periode 2005-2009.

In € miljoen	2005	2006	2007	2008	2009
raming Ster	209	225	217	231	226
rijksbegroting	216	229	227	240	240
verschil	-7	-4	-10	-9	-14

De verwachte rentebaten op de omroepreserve

Voor het jaar 2005 worden de rentebaten op de omroepreserve geraamd op € 3 miljoen. De rentebaten staan onder druk als gevolg van de lage rentestand, de overdracht van de reserve in 2005 in het kader van het schatkistbankieren en het feit dat de omroepreserve de komende jaren zal dalen door de tegenvallende Steropbrengsten en de uitkeringen voor de sociale plannen. Voor 2006 en later worden de rentebaten geraamd op € 2 miljoen. De renteopbrengsten worden ingezet als subsidies mediabeleid ten behoeve van incidentele en tijdelijke projecten. De hoogte van de rentebaten is bepalend voor het aantal te subsidiëren projecten en de hoogte van de betreffende subsidies. Deze projecten worden jaarlijks beoordeeld (zie bijlage 10 bestedingsplan subsidies mediabeleid)

Totaal verwacht mediabudget

Het totale mediabudget daalt als gevolg van de bezuinigingen, de verminderde reclame inkomsten, de gewijzigde indexeringsystematiek en de lagere renteopbrengsten. Naast de bezuinigingen van € 91 miljoen met ingang van 2006 betekent dit een extra daling van € 11 tot 17 miljoen per jaar. Deze extra daling kan vooralsnog nog worden opgevangen in de algemene omroepreserve. De omroepen en de meeste instellingen – met uitzondering van de door met de rentebaten gesubsidieerde instellingen en projecten – ondervinden dan nog niet direct de gevolgen van de structurele daling. Het lagere mediabudget heeft echter wel indirect doorwerking op de landelijke publieke omroep. Voor zover de

algemene omroepreserve boven de € 91 miljoen uitkomt, wordt het overschot in beginsel overgeboekt naar het fonds omroepreserve, dat gebruikt wordt voor de programmaversterking van de publieke omroep (zie ook paragrafen 1.3 en 1.4).

Voor de periode 2005-2009 is op basis van bovenstaande ramingen van de rijksbijdrage media, reclameopbrengsten en rentebaten, het volgende totale budget voor media beschikbaar:

In € miljoen	2005	2006	2007	2008	2009
Rijksbijdrage media geïndexeerd	640	621	634	648	661
Steropbrengsten	209	225	217	231	226
Rentebaten	3	2	2	2	2
Totaal beschikbaar mediabudget	851	848	853	881	889

In bijlage 1 treft u de bedragen aan zoals die zijn opgenomen in de rijksbegroting 2005 met daarnaast de cijferopstelling aan de hand van de meest recente inzichten, zoals weergegeven in deze brief. De wijzigingen ten opzichte van de op 21 september 2004 ingediende rijksbegroting 2005 zullen worden verwerkt in de eerste suppletore wet 2005, die volgend voorjaar aan de Kamer wordt aangeboden.

1.2 De uitvoering van de bezuinigingen

In mijn brief over de mediabegroting 2004 ben ik uitvoerig ingegaan op de invulling van de totale bezuiniging van € 80 miljoen. Kort gezegd komt dit er op neer dat € 64 miljoen wordt ingevuld door de publieke omroep en € 16 miljoen wordt bezuinigd op de overige instellingen (de 80/20 verhouding). Deze verhouding volgt uit het aandeel dat de landelijke publieke omroep verkrijgt uit de Mediabegroting en het aandeel dat de overige instellingen hieruit verkrijgen.

Voor de periode 2005-2007 ga ik ervan uit dat de € 80 miljoen bezuinigingen, conform afspraak met de landelijke publieke omroep, op basis van de 80/20-verdeling verder worden ingevuld. De extra taakstelling die in de Rijksbegroting 2005 is neergelegd voor 2006 en 2007, zullen worden verhaald op de algemene omroepreserve (€ 10 miljoen) en op een besparing op de distributiekosten (€ 11 miljoen). Dit levert dan het volgende beeld op:

In € miljoen	2004	2005	2006	2007
Publieke Omroep	39	48	56	64
Staatssecretaris OCW	1	12	14	16
Taakstelling rijksbegroting 2005			21	11
Totaal	40	60	91	91

Taakstelling Rijksbegroting 2005

In de Rijksbegroting 2005 worden een tweetal extra bezuinigingen op de mediabegroting opgelegd. Dit betreft een incidentele bezuiniging van € 10 miljoen in 2006 en een structurele bezuiniging van € 11 miljoen met ingang van 2006. Het eerste bedrag van € 10 miljoen wordt eenmalig rechtstreeks gekort op de Algemene omroepreserve. Deze korting heeft geen gevolgen voor de hoogte van het budget van de landelijke publieke omroep of de bijdragen die de overige instellingen verkrijgen.

Het bedrag van € 11 miljoen leidt tot een structurele vermindering van de beschikbare middelen voor media. Deze nieuwe bezuiniging kan niet opgevangen worden in efficiëntie verbeteringen bij de publieke omroep of de andere instellingen. Hierin zijn de grenzen bereikt. De bezuiniging zou bij de landelijke publieke omroep kunnen leiden tot een aantasting van het programmabudget en bij de overige instellingen tot inkrimping van hun takenpakket. Beide opties acht ik ongewenst. Een reële mogelijkheid om de bezuiniging op te vangen zonder aantasting van de programmabudgetten of het takenpakket, is door de bezuiniging te realiseren op de distributiekosten van de publieke televisiekanalen via de (analoge) ether.

De landelijke publieke omroep besteedt jaarlijks € 12 miljoen aan de verspreiding van Nederland 1, 2 en 3 via een analogo ethersignaal. De regionale omroep besteedt zo'n € 2,5 miljoen per jaar aan distributiekosten. Dit signaal is voor iedere Nederlander te ontvangen door het plaatsen van een antenne op het dak. Nagenoeg alle huishoudens ontvangen hun televisie echter via de kabel of satelliet. In 2002 waren nog slechts 68.000 huishoudens primair afhankelijk van de etherdistributie. Naar verwachting ligt dit aantal huishoudens inmiddels lager. De verhouding tussen de totale distributiekosten en het aantal huishoudens dat daadwerkelijk primair gebruik maakt van dit signaal, bedroeg ruim € 210 euro (in 2002) per huishouden per jaar. In verhouding tot het gebruik van kabel en satelliet, waarvoor door de huishoudens betaald wordt, is dit bedrag al jaren onevenredig hoog.

De digitalisering van de ether levert aanzienlijke verbeteringen van de efficiëntie en kwaliteit op. Sinds 2003 zendt Digitenne in de Randstad via de ether een digitaal pakket van 25 televisiezenders uit waaronder de landelijke en regionale publieke omroepen. Door de publieke omroepen ook na de overschakeling naar digitale distributie (switch off/over) in het pakket van Digitenne mee te laten lopen, kan de landelijke publieke omroep aanzienlijke besparingen op de distributiekosten behalen. Dit betekent wel dat het beperkte aantal huishoudens dat nu nog uitsluitend via de analoge ether televisie kijkt, over moet schakelen op een abonnement op kabel, satelliet of het digitale etherpakket. Het voortouw voor de switch-off/over ligt bij het ministerie van EZ in samenspraak met OCenW. Het ministerie van EZ heeft een taskforce opgericht bestaande uit de direct betrokken partijen: het ministerie van EZ, OCenW, de landelijke en regionale publieke omroep, Digitenne, Nozema en de Consumentenbond. De taskforce onderzoekt momenteel de mogelijkheden voor een versnelde switch off/over. Het ministerie van EZ verwacht begin 2005 in samenspraak met OCenW het kabinetsstandpunt over de switch off/over aan de Kamer te kunnen meedelen.

De voorgestelde bezuiniging van € 11 miljoen op de distributiekosten van de publieke omroep kan alleen gerealiseerd worden indien de publieke omroep deel uitmaakt van het pakket van Digitenne. Alternatieve opties ten aanzien van de distributiekosten resulteren in geen of minder besparingen en leiden tot verdere bezuiniging bij de publieke omroep of andere instellingen uit de mediabegroting (bovenop de €80 miljoen).

Voortgang bezuinigingen € 16 miljoen, overige instellingen mediabegroting naast publieke omroep

In mijn brief aan de Tweede Kamer van 27 mei jl. heb ik u geïnformeerd over de invulling van de bezuiniging van € 16 miljoen.³ In het daaropvolgende debat heeft u gereageerd op de inhoudelijke invulling van deze bezuinigingen en met name op de invulling bij het Muziekcentrum van de omroep

³ Kamerstukken II, 2003-2004, 29 200 VIII, nr.142

(MCO). Dit heeft ertoe geleid dat ten behoeve van het MCO de Tweede Kamer een motie⁴ heeft aangenomen over de wijze van bezuinigen, de aansturing, het budget en het tempo van de bezuiniging. In een aparte brief zal ik de Kamer hierover informeren. Ik heb deze brief als uitgangspunt gebruikt voor de onderstaande bezuinigingsbedragen. Dit geeft het volgende beeld:

Bezuiniging in € miljoen	2004	2005	2006	2007
MCO	-	4,5	5,4	6,5
Wereldomroep	2,3	3,3	4,4	5,5
Bedrijfsfonds voor de Pers	2,3	2,3	2,3	2,3
Beheertaken NOB	1	1	1	1
Overige instellingen	-	0,9	1,0	1,0
Totaal	5,6	12	14,1	16,3

De bezuinigingen tellen op tot een bedrag van € 16,3 miljoen, daarmee wordt meer bezuinigd dan op grond van de verdeling tussen mij en de Publieke Omroep is overeengekomen. Het overschot zal ik inzetten ter dekking van onvoorziene extra uitgaven bij de betreffende instellingen.

Voortgang bezuiniging € 64 miljoen, landelijke publieke omroep

In de meerjarenbegroting 2004-2008 heeft de Publieke Omroep een invulling gegeven van de eerste € 40 miljoen bezuiniging. In de meerjarenbegroting 2005-2009 wordt een nadere invulling gegeven van de overige bezuinigingen oplopend tot € 64 miljoen haar aandeel. De bezuinigingen voor 2005 tot en met 2007 dienen nog gerealiseerd te worden.

1. Efficiëntieverbeteringen in indirecte taken (€ 17,9 miljoen)

De Publieke Omroep stelt voor nog meer te besparen op indirecte taken zoals bij ondersteunende afdelingen, huisvesting, ICT en diensten. Met name op de staf en ICT zullen verdere bezuinigingen worden doorgevoerd.

2. Samenwerking rondom programma's (€ 28,4 miljoen)

Door nog meer samen te werken rondom de programma's, zoals het creëren van één aankoopafdeling voor fictie voor de gehele Publieke Omroep, de clustering van radiostudio's en door meer gebruik te maken van herhalingen zijn additionele besparingen te realiseren tot in totaal € 28,4 miljoen.

3. Keuzes in het takenpakket (€ 10 miljoen)

Binnen de radio en het Beste van Vlaanderen en Nederland worden keuzes gemaakt in het takenpakket. Zo worden Radio 4 en 747AM opnieuw geprofileerd. Uitgangspunt is dat de programmering daarbij wordt versterkt.

4. Overige besparingen (€ 10,6 miljoen)

Tot slot worden besparingen opgevoerd die niet in het McKinsey onderzoek zijn genoemd. Dit betreft ondermeer het efficiënter maken van het productieproces, goedkopere programmafaciliteiten en het verhogen van de bezettingsgraad in onderdelen van het productieproces.

De Publieke Omroep heeft begroot om in totaal € 66,9 miljoen te besparen, € 64 miljoen euro wordt daarvan ingezet voor de taakstelling, het restant van 2,9 miljoen zal worden geherinvesteerd in programma's.

⁴ Motie Atsma/Bakker kamerstuk II, 2003-2004, 29 200 VIII, nr. 152

Monitoring realisatie van bezuinigingen door de landelijke publieke omroep

De monitoring van de bezuinigingen bij de publieke omroep heeft tot doel na te gaan of de bezuiniging wordt ingevuld volgens de lijnen van efficiëntieverbeteringen in de gehele organisatie en effectievere samenwerking van omroepen rondom programma's, waarbij de kwaliteit van de programmering zoveel mogelijk moet worden behouden. Kijkers en luisteraars moeten zo weinig mogelijk van de bezuiniging merken. Met het Commissariaat voor de Media (CvdM) en de Publieke Omroep heb ik afspraken gemaakt hoe de realisatie van de bezuinigingen gevolgd zullen worden. Het eerste halfjaar van 2004 is proefgedraaid ten behoeve van een tussentijdse presentatie van de resultaten in de Mediabegroting 2005. Het CvdM heeft de monitoring van de resultaten door de publieke omroep over 2003 tot en met juni 2004 beoordeeld (bijlage 5). De eerste informatie geeft vooral inzicht in de plannen van de Publieke Omroep en nog te weinig in concrete resultaten. Deels wordt dit naar het oordeel van het CvdM veroorzaakt door de korte periode (eerste helft 2004) en de benodigde aanlooptijd voor de te nemen besluiten.

Efficiëntieverbeteringen in indirecte taken (ad 1)

De efficiëntieverbeteringen in indirecte taken blijken eenvoudig te monitoren door te werken met het aantal daadwerkelijk in te leveren functies. Deze bezuiniging is te verifiëren aan de hand van daling van het kostenniveau en wordt vertaald in de sociale plannen van de omroepen. Van de 378 arbeidsplaatsen (ca. 10% van het totale aantal arbeidsplaatsen van de Publieke Omroep), die over vier jaar gepland zijn om af te stoten, zijn 142 in de ondersteunende sfeer aangewezen, hiermee wordt zo'n € 11 miljoen bespaard. De managementbezetting daalt met 13 %. Daarnaast wordt bespaard op huisvesting, ICT en diensten. Verkleinen van het personeelsbestand en afstoten van panden kost tijd. Desondanks zijn er tot en met het eerste halfjaar 2004 een 222 tal fte's concreet aangemerkt om te verdwijnen. Bij het CvdM is een claim ingediend voor een bijdrage uit de voorziening binnen de algemene omroepreserve voor de afvloeiing van 115 medewerkers. Vanwege privacyredenen zijn geen indelingen naar functiesoort of afdeling aangeleverd door de Publieke Omroep. De beoordeling van de sociale plannen van de omroepen door het CvdM en de bepaling van de exacte bijdrage uit de algemene omroepreserve voor de afvloeiingsproblematiek, vindt de komende maand plaats.

Samenwerking rondom programma's, overige besparingen (ad 2 en 4)

Lastiger te volgen en te duiden zijn de bezuinigingen ten aanzien van de effectievere samenwerking rondom de programma's en de efficiëntie van het productieproces. Vanwege de zorg, die door de facilitaire sector is uitgesproken over de effecten van de bezuinigingen in de productieomgeving en aanpak van omroepen, heb ik in juni van dit jaar besloten om naast de kwantitatieve monitoring van de bezuinigingen een kwalitatieve quick scan actie te laten uitvoeren naar deze effecten. De rapportage *quick scan monitoring faciliteiten* heb ik u begin oktober 2004 aangeboden, vergezeld van een begeleidende brief met mijn aandachtspunten en acties voor de raad van bestuur van de Publieke Omroep. Hierin heb ik aangedrongen op een gezamenlijke regie van de raad van bestuur en omroepen ten opzichte van de facilitaire markt. In het quick scan rapport wordt gesteld, dat de Publieke Omroep in overleg moet treden met de facilitaire bedrijven en freelancers, om voldoende rust in de markt te brengen, zodat de bestaande overcapaciteit kan worden gereduceerd en er geen situatie van structurele ondercapaciteit ontstaat. Dit laatste zou zowel voor de facilitaire markt slecht zijn als voor de publieke omroep op den duur leiden tot gebrek aan flexibiliteit en hoge kosten.

De programmakosten betreffen jaarlijks circa 89% van de totale uitgaven van de Publieke Omroep. Door effectievere samenwerking rondom programma's en in het productieproces zelf, zal volgens de plannen in de Meerjarenbegroting 2005 -2009 van de publieke omroep € 49 miljoen (inclusief keuzes in takenpakket, ad 3) potentieel worden bespaard, waarvan € 26 miljoen in 2004. Dit is circa 3,5 % van de totale directe (programma) kosten in dat jaar. In het evenementenjaar 2004 is daarbij aangegeven, dat verwacht wordt € 52 miljoen aanvullend in te zetten vanuit het FOR om de programmamix voor dit jaar kwantitatief en kwalitatief op het gewenste niveau te houden. Daarnaast hebben ook de individuele omroepen programmareserves ingezet, mede omdat activiteiten in een evenementenjaar incidenteel van aard zijn. De uitgaven aan de programmering zijn in het eerste half jaar 2004 niet gedaald ten opzichte van het jaar 2003. Op het oog is hier dus op basis van de financiële administratie geen bezuiniging te constateren. Het Commissariaat voor de Media concludeert dat de tussenrapportage in de huidige vorm te weinig inzichtelijk is om de door mij gestelde uitgangspunten goed te kunnen toetsen. Dit betreft met name de wijze waarop bespaard is door een efficiëntere aanpak en inrichting van de programmering. In het quick scan rapport wordt geconcludeerd dat de cijfers uit de financiële administratie te zeer vertekend worden door andere ontwikkelingen dan de bezuinigingstaakstelling als zodanig. Verschuivingen in de programmamix en evenementen, zoals die in 2004 aan de orde zijn, zijn van grote invloed op de daadwerkelijke uitgaven. Daarnaast is van belang in welke mate omroepen in eigen huis produceren of uitbesteden, welke bezuinigungsacties tot het afgesproken resultaat leiden.

Monitoring van de concrete, toetsbare acties van de publieke omroep geven inzicht in hoe er bezuinigd wordt. In die lijn heb ik afspraken gemaakt met de raad van bestuur en het Commissariaat voor de Media. Aanvullend daarop wil ik specifiek ook de verhouding tussen kwaliteit van de programmering en de bezuinigingen in balans houden. Daartoe heb ik de raad van bestuur verzocht de door hen omroepbrede ingezette systematiek van de "kwaliteitskaart" en het "geld op schema" te continueren en aanvullend onderzoek te doen naar de besparingsmogelijkheden op de productiekosten van programma's. Dit aspect is in het McKinsey onderzoek in 2003 niet nader uitgewerkt.

In termen van concrete acties heeft de raad van bestuur van de publieke omroep recent het aantal radiostudio's teruggebracht door clustering rondom de vijf radiozenders en is er één afdeling programma- aankoop voor de gehele Publieke Omroep in oprichting. Het getuigt van een grotere slagkracht bij de Publieke Omroep, zo geeft de Raad voor Cultuur in haar advies aan, dat acties als deze die al langer worden aangekondigd, nu hun beslag krijgen.

Inzet reserves voor programmering en programmaversterking

Ik constateer dat de Publieke Omroep serieus invulling geeft aan de bezuinigingstaakstelling in de lijn van efficiencyverbetering en effectievere samenwerking rondom programma's, waarbij de programmering zoveel mogelijk wordt ontzien. Dit is, mede vanwege de benodigde aanlooptijd voor bezuinigingen op personeel, faciliteiten en huisvesting, gerealiseerd door inzet van eind 2003 nog aanwezige programmareserves. De mogelijkheid voor aanvullende investering in de programmering behoort naar verwachting alleen nog in 2005 zeer beperkt tot de mogelijkheden. Het Fonds Omroepreserve (FOR) is daarna tot vrijwel nihil gereduceerd. In de jaren 2006 ev. jaren zijn dan waarschijnlijk pas de structurele effecten te zien van de bezuiniging, omdat geen incidenteel budget meer kan worden bijgepast en het reguliere budget kaderstellend is.

1.3 Het beleid ten aanzien van de uitgaven

Volgend jaar wordt, conform de ramingen van het CPB voor 2005 (cpi), een accres van 1,25% uitgekeerd aan de media-instellingen. Voor de periode 2006-2007 hanteert het CPB een accres van 1,33%, voor 2008-2009 1,32%. Dit neem ik over. Op grond van bovenstaande uitgangspunten en rekening houdend met de uitvoering van de bezuinigingen zoals hiervoor toegelicht, ontstaat het volgende beeld van de uitgaven, dat wordt afgezet tegen het beschikbare mediabudget. Het positieve of negatieve exploitatiesaldo valt toe of wordt onttrokken aan de algemene omroepreserve.

In € miljoen	2005	2006	2007	2008	2009
Beschikbaar mediabudget	851	848	853	881	889
Totale uitgaven	863	851	855	866	878
Exploitatiesaldo (dotatie AOR)	-11	-3	-2	14	11

De algemene omroepreserve (AOR)

Het Commissariaat voor de Media heeft de algemene omroepreserve ultimo 2003 vastgesteld op € 102 miljoen. Het verwachte exploitatieresultaat voor 2004 bedraagt € 4 miljoen, daarnaast is in 2004 rekening gehouden met kosten voor het sociaal plan ter grootte van € 11 miljoen. De stand aan het begin van 2005 wordt dan ook op € 95 miljoen geraamd.

Bovengenoemd bedrag is vrijwel gelijk aan het minimaal benodigde bedrag van € 91 miljoen, zoals is vastgesteld in het onderzoek "Naar vermogen" van de commissie Van der Zwan.⁵ De algemene omroepreserve vervult meerdere functies: de financiering van de rekening-courantverhouding met de Ster; het opvangen van incidenteel sterk teruglopende reclame-inkomsten; reservefunctie in geval van liquidatiekosten bij omroepen. Gewoonlijk wordt het overschot boven de € 91 miljoen overgeboekt aan het Fonds Omroepreserve. Gezien de hoogte van AOR en de druk die op de AOR staat, is er geen ruimte voor overboekingen aan het FOR.

De bezuinigingen in 2004 bij de landelijke publieke omroep en de Wereldomroep leiden tot organisatieveranderingen. Daaruit vloeien kosten voort voor sociale plannen. In mijn begrotingsbrief voor 2004 heb ik aangegeven dat voor de financiering hiervan een oplossing is gezocht binnen het geheel van middelen die voor de publieke omroep beschikbaar zijn, dit betreft de inzet van de AOR in relatie met de eigen middelen van de omroepen. In overleg met de publieke omroep en het Commissariaat voor de Media is een bijdrageregeling voor het jaar 2004 gemaakt. De regeling is mede gebaseerd op de Sociale Begeleidingsregeling die met de werknemersorganisaties is gesloten.

Ook voor 2005 zullen er kosten voortvloeien als gevolg van de sociale plannen ondermeer door de gevolgen van de bezuinigingen bij het Muziekcentrum van de Omroep. Mijn intentie is om voor 2005 eveneens middelen beschikbaar te stellen voor de sociale plannen en een bijdrageregeling te maken. Voor de jaren 2006 en 2007 heb ik de intentie om jaarlijks te bezien welke ruimte er binnen de Algemene Reserve is. Indien deze toereikend is, wil ik ook in deze jaren middelen ter beschikking stellen voor een bijdrage aan de reorganisatiekosten. De AOR wordt hiermee ingezet voor het doel waar zij voor is opgericht. Het is daarbij mogelijk dat de algemene omroepreserve tijdelijk daalt beneden het beleidsmatig gehanteerde minimumniveau.

⁵ Rapport 'Naar vermogen'. Commissie Van der Zwan, d.d. 11 mei 1992.

Aangezien er op dit moment nog geen duidelijkheid is over de hoogte van de kosten van sociale plannen en andere overgangskosten, kan nog geen meerjarenbeeld van de ontwikkeling van de algemene omroepreserve worden gegeven. Onderstaand overzicht blijft dan ook beperkt tot de jaren 2004 en 2005 met een vooruitblik naar 2006-2008.

In € miljoen	2004	2005	2006	2007	2008
Beginstand	102	94,7	70,5	67,3	65,8
Beschikbaaroverdracht PO (FOR)	0	0	0	0	0
Beginstand na overdracht	102	94,7	70,5	57,4	65,8
Sociaal plan / overgangskosten	-11,0	-13,0	PM	PM	
Verwacht exploitatie lopende jaar	3,7	-11,2	7,0	-1,6	14,4
Incidentele bezuiniging AOR			-10		
Eindstand	94,7	70,5	67,4	65,8	80,2

1.4 Landelijke publieke omroep

Het Commissariaat voor de Media ziet toe op de naleving van de wettelijke bepalingen en houdt financieel toezicht. Over de hoofdlijnen van zijn programmabeleid en de besteding van de middelen legt de Publieke Omroep jaarlijks verantwoording af. In de meerjarenbegroting 2005-2009 wordt teruggeblikt op 2003 en vooruitgekeken naar 2005, zowel in financiële als in programmatische zin. De meerjarenbegroting wordt door de Publieke Omroep op internet gepubliceerd.

Financiële verantwoording

De Publieke Omroep stelt op basis van de financiële verantwoordingen van de afzonderlijke omroepen een eigen overkoepelend jaarverslag op. De verantwoording over 2003 wordt nog besproken met het Commissariaat voor de Media. Ik ben nog in afwachting van de uitkomsten van dit overleg. Op grond van de verantwoording in de meerjarenbegroting blijkt dat de Publieke Omroep in 2003 een exploitatieresultaat heeft behaald van € 40 miljoen. Dit resultaat is veroorzaakt door over contracten te onderhandelingen, te anticiperen op de bezuinigingen vanaf 2004 door efficiëntieverbeteringen door te voeren in het productieproces en door incidentele voordelen zoals in de beleggingsportefeuille bij één van de omroepen. Ik constateer dat de op handen staande bezuiniging blijkbaar al in 2003 heeft geleid tot efficiëntere inzet van middelen, zo daalt ondermeer het personeelsbestand in 2003 met 4,5%. Het positieve resultaat is in 2003 toegevoegd aan de reserves voor programmadoeleinden bij de verschillende omroepen. Uit de beschikbare budgetten en besteding blijkt dat voor 2004 tot en met 2007 een exploitatietekort wordt verwacht. Het Commissariaat voor de Media merkt op dat de publieke omroep de eigen inkomsten voorzichtig ramen. Gedurende het jaar kunnen de eigen inkomsten hoger uitvallen dan begroot, hetgeen een te verwachte exploitatietekort kan nuanceren. Per saldo worden de verwachte exploitatietekorten ten laste van de voornoemde reserves van de omroepen gebracht.

Het financieel verslag 2003 geeft de financiële afwijkingen weer tussen de verantwoording over 2003 en de begroting 2003. Het financieel verslag is uitgebreid met beknopte cijfermatige opstelling, zoals ik in de mediabrief 2004 ook als wenselijk had aangegeven. In het tweede hoofdstuk van deze brief ga ik nader in op de algemene (financiële) transparantie bij de publieke omroep.

Fonds omroepreserve van de raad van bestuur (FOR)

Sinds 1998 wordt het overschot op het vaste deel van de Algemene omroepreserve overgedragen aan het Fonds omroepreserve van de Publieke Omroep. Het FOR heeft als primaire doel het versterken van programma's op radio en televisie. Als gevolg van de dalende Sterinkomsten en de uitputting van de AOR in verband met sociale plannen, zal in 2004 en de toekomstige jaren voornamelijk niets worden overgedragen van de AOR aan het FOR.

Uit de meerjarenbegroting blijkt dat in 2004 voor het laatst een aanzienlijk bedrag aan het FOR wordt onttrokken voor de versterking van de programmering. Daarnaast is een bedrag uit het FOR overgeheveld aan het Karel V fonds. Het Karel V fonds is in 2003 in het kader van de invulling van de bezuinigingen ingesteld om geld uit extra bezuinigingen samen met het FOR te reserveren voor programmaversterking.

In 2005 wordt nog zeer beperkt een budget onttrokken aan het FOR voor de programmering. Feitelijk komt het er op neer dat er het versterkingsbudget voor televisie gereduceerd is. Na 2006 zijn er voornamelijk geen middelen meer beschikbaar ten behoeve van de versterking van de programmering. In 2006 en 2008 wordt echter wel bedrag onttrokken aan het FOR voor de grote sportevenementen (Olympische spelen, EK en WK). Aangezien voor deze onttrekkingen binnen het FOR geen dekking bestaat, verwacht ik dat de raad van bestuur bij de voorbereiding van de meerjarenbegroting 2006 aan zal geven hoe zij dit financiële tekort zullen oplossen.

Vaststelling budget

De raad van bestuur stelt voor om het budget voor de landelijke publieke omroep voor 2005 vast te stellen op € 679,1 miljoen. Het budget van 2004 is daartoe verlaagd met het bezuinigingsaandeel voor de Publieke Omroep in 2005 van € 9 miljoen en vervolgens geïndexeerd met de verwachte consumentenprijsindex voor 2005. Deze systematiek is gelijk aan de hiervoor genoemde wijze van grondslagbepaling en indexering.

In het budget is een extra bedrag geclaimd voor de uitbreiding van de zendtijd van BNN en voor de religieuze omroepen (39f omroepen). Het Commissariaat voor de Media adviseert in zijn advies om deze budgetverhoging toe te kennen. In artikel 39 van de Mediawet wordt de hoeveelheid zendtijd van een omroep geregeld. Op grond van artikel 101 van de Mediawet wordt het budget voor de diverse omroepen vastgesteld. Er is in de Mediawet geen koppeling gemaakt tussen eventuele zendtijduitbreiding en een verhoging van het budget. Ik vind dat de zendtijduitbreiding bij BNN dan ook binnen het totale budget van de Publieke Omroep opgevangen moet worden. Het extra geclaimde budget voor BNN en de 39f omroepen ken ik niet toe.

De Publieke Omroep heeft extra budget gevraagd in verband met de stijging van de sportrechten. Het Commissariaat heeft negatief geadviseerd over de toekenning op deze aanvraag tot budgetverhoging omdat hij van mening is dat de sportrechten behoren tot de reguliere programmakosten. Ik volg dat advies. Echter, aangezien de huidige ontwikkelingen op de sportrechtenmarkt onzeker zijn, ben ik bereid een reservering te maken en het bedrag te oormerken voor dit doel. Daaraan verbind ik de voorwaarde dat de landelijke publieke omroep een afzonderlijke onderbouwing van de extra benodigde financiële middelen voor sportrechten levert. Deze kunnen worden toegekend indien de noodzaak voor inzet van dit bedrag daarin voldoende duidelijk is gemaakt.

Op grond van bovenstaande afwegingen stel ik het budget van de landelijke publieke omroep inclusief de voornoemde reservering voor sportrechten vast op € 677,1 miljoen.

In bijlage 4 van de meerjarenbegroting van de publieke omroep wordt een overzicht gegeven van de aanvraag van de budgetten voor radio, televisie en nieuwe diensten. Op basis van deze bijlage is het volgende overzicht opgesteld.

In € miljoen	2004	2005
NPS, A-zendgemachtigden, BNN	338.471.811	284.663.157
NOS-RTV	143.661.671	109.704.610
Educom	28.048.308	20.820.976
39f	28.250.987	20.622.242
Overige zendgemachtigden (RVD)	<u>1.155.715</u>	<u>1.173.050</u>
Subtotaal radio en televisie	539.588.492	436.984.035
NOS bestuur/uitvoerende diensten	68.195.398	71.854.866
Programmaversterking	10% 42.278.751	25% 145.945.662
Ontwikkelingen nieuwe diensten	<u>21.990.196</u>	<u>22.327.549</u>
Totaal	672.052.837	677.112.112

De NPS en de A-zendgemachtigden (AVRO, KRO, NCRV, TROS, EO, VARA, VPRO) krijgen uit het totaal voor radio en televisie van € 284,7 miljoen, een budget toegekend van € 33,5 miljoen, BNN krijgt 50% van het budget van een A-zendgemachtigde zijnde € 16,8 miljoen toegekend.⁶ Opvallend in het overzicht is de verschuiving van het budget van de zendgemachtigden naar de uitbreiding van de programmaversterkende middelen. Deze verschuiving vindt plaats om de publieke omroep beter te kunnen laten werken aan een gezamenlijke programmering. Dit past geheel binnen de korte termijn maatregelen, zoals ik daar in het volgende hoofdstuk op in ga. De publieke omroep heeft op basis van de huidige Mediawet ook Educom en 39f instellingen gekort met 25%. In praktijk wordt bij deze partijen het budget vanuit de programmaversterkende middelen aangevuld tot 100%.

⁶ De verdeling is gebaseerd op de huidige zendgemachtigden. De aanspraak van BNN op 50% van het budget van een A-omroep wordt slechts geëffectueerd wanneer het daartoe strekkende wetsvoorstel (Kamerstukken II, 2003/04, 29030) in werking treedt. Eventuele nieuwe toetreders hebben, binnen het totale budget van de landelijke publieke omroep, recht op 15% van het budget van een A-zendgemachtigde.

2 Ontwikkeling Publieke Omroep

2.1 Inleiding

In de inleiding van deze begrotingsbrief schetste ik een omroeplandschap waar de afgelopen maanden veel is gebeurd. In april 2004 verscheen het rapport van de visitatiecommissie van de publieke omroep. Het wetsvoorstel verlaging ledentallen en de situatie over BNN was aanleiding voor een aantal pittige debatten in de Eerste en Tweede kamer en voedde ook de maatschappelijke discussie over de publieke omroep. En de bezuinigingen bij de publieke omroep leidde tot een discussie over de efficiency en effectiviteit van de huidige organisatie. Tegelijkertijd vragen veranderingen in de omgeving van de publieke omroep om een slagvaardige organisatie en een hoogstaand en gevarieerd programma-aanbod voor alle burgers. Nieuwe initiatieven in het commerciële domein, de digitalisering en veranderingen in het mediagebruik vragen om een gezamenlijke visie en strategie van de publieke omroep.

De debatten en gebeurtenissen maken twee zaken duidelijk. Ten eerste moeten de knelpunten die de commissie Rinnooy Kan in de organisatie van de publieke omroep signaleerde, op korte termijn worden opgelost. De prestaties van de publieke omroep blijven achter als gevolg van een haperende organisatie. Om kwaliteit te kunnen blijven leveren, is een meer eenduidige besturing van de programmering op de zenders en netten nodig. Er is op dit moment een wetsvoorstel in procedure dat voorziet in daartoe benodigde wetwijzigingen in de organisatie van het publieke bestel per september 2005. Ten tweede zijn de debatten en gebeurtenissen aanleiding voor het kabinet om ook naar de toekomst van de omroep op de langere termijn te kijken.

Visie op de toekomst van de publieke omroep

In mijn brief over de visitatie van de publieke omroep die ik op 11 juni aan de Kamer heb gestuurd (Kamerstukken II, 2003/04, 29 657, nr. 1), heb ik aangekondigd dat het kabinet een visie ontwikkelt voor de lange termijn. De visie is gericht op een publieke omroep die goed gepositioneerd is in het huidige en toekomstige medialandschap en die qua inrichting aansluit bij maatschappelijke veranderingen. Zoals in de brief van 11 juni is aangekondigd, staan in de visie van het kabinet de volgende twee kernvragen centraal:

- De eerste kernvraag gaat over de taak van de publieke omroep: wat zou de rol, taak en functie van een publieke omroep in de samenleving moeten zijn?
- De tweede, daaropvolgende vraag betreft de inrichting van een publieke omroep: hoe kan de maatschappelijke relevantie daarvan het best tot zijn recht komen? Daarbij is de vraag op welke wijze de maatschappelijke inbedding van de publieke omroep het beste georganiseerd kan worden.

De visie van het kabinet op de toekomst van de omroep wil ik laten aansluiten bij ontwikkelingen in het brede medialandschap. Begin februari 2005 wordt het advies van de WRR daarover openbaar. De WRR beoogt met haar rapport een nieuwe, meer toekomstbestendige grondslag en benadering te ontwikkelen voor het mediabeleid. De publieke omroep maakt daar onderdeel van uit maar is niet het centrale onderwerp van de studie. Bij de ontwikkeling van de kabinetsvisie betrek ik ook andere

recente inzichten op het terrein van de media, zoals het recente rapport van het SCP over mediagebruik⁷.

Het proces om tot de kabinetsvisie over de publieke omroep te komen, is zorgvuldig ingericht. Binnen het kabinet zijn de voorbereidingen begonnen. Daartoe wordt met de meest betrokken bewindslieden regelmatig overleg gevoerd. Bij de voorbereiding van de kabinetsvisie betrekken we ook het veld. In november heb ik de meest betrokken organisaties uitgenodigd schriftelijk hun visie te geven op de genoemde kernvragen.

Het zorgvuldige karakter van het proces leidt ertoe dat het kabinet niet eerder dan het voorjaar van 2005 zijn visie aan de Tweede Kamer zal sturen. Na het debat erover wil het kabinet de nog in deze kabinetsperiode benodigde (wets)voorstellen voor de toekomst van de publieke omroep realiseren. Dit betekent dat wetgeving voor hervorming van de publieke omroep voor 1 januari 2007 moet worden afgerond. Rekeninghoudend met een redelijke overgangstermijn van één à anderhalf jaar zal de nieuwe situatie per 1 september 2008 kunnen ingaan. Dit betekent dat de omroepinstellingen nog zeker drie jaar hebben om zich voor te bereiden op een mogelijk nieuwe situatie. Dit acht ik een alleszins redelijke termijn. Zoals ik in de brief van 11 juni heb aangekondigd, is de consequentie van deze ambitie dat de procedure voor de komende verlening van erkenningen moet worden aangepast. Er is een wetsvoorstel in procedure dat voorziet in een verkorting van de erkenningen tot drie jaar (tot 1 september 2008).

Dit wetsvoorstel voorziet er ook in dat de huidige omroepverenigingen van rechtswege een erkenning krijgen, dat wil zeggen: bij wet in plaats van op basis van een besluit door de minister van OCW (in casu de staatssecretaris). Voor deze constructie is gekozen om voor de komende drie jaar continuïteit in de bespeling van de publieke netten te verzekeren.

Nu doet de situatie zich voor dat de AVRO en de TROS te kennen hebben gegeven zich te oriënteren op een toekomst als commerciële omroep. Zij zeggen dat mede te doen vanwege de aangekondigde kabinetsvisie voor de lange termijn. Op zich respecteer ik de behoefte van de AVRO en de TROS om alternatieve scenario's te verkennen. Tegelijkertijd draag ik een bestuurlijke verantwoordelijkheid voor het goed functioneren van de publieke omroep. Door de ontstane onduidelijkheid over deelname van de AVRO en de TROS in het publieke bestel is het nu onmogelijk voor de raad van bestuur en de andere zendgemachtigden om goede afspraken te maken over het (programma)beleid in de komende jaren. En dat terwijl samenwerking juist zo dringend geboden is. Ik heb daarom de AVRO en de TROS verzocht om voor 20 december 2004 te beslissen of ze al dan niet uit het bestel treden. Dit tijdschema sluit aan bij de planning in het Mediabesluit. Die gaat ervan uit dat voor 1 januari 2005 besluiten worden genomen over de erkenningverlening. De raad van bestuur heeft dan nog twee maanden – tot 1 maart 2005 – om met het totaal van zendgemachtigden een herzien concessiebeleidsplan op te stellen voor de periode 2005-2008. Het nieuwe programmaseizoen en de nieuwe erkenningen gaan in per 1 september 2005. Wanneer de AVRO en de TROS hun oriëntatie op een commerciële toekomst tot in 2005 zouden willen voortzetten en daarmee de samenwerking binnen de publieke omroep ernstig onder druk blijven zetten, dan speelt dat een rol bij de erkenningverlening.

Twee nieuwe gegadigden hebben een aanvraag ingediend voor een voorlopige erkenning als omroepvereniging. Het gaat om De Nieuwe Omroep en Omroep MAX. Door de Raad voor cultuur, het

⁷ SCP (2004). Achter de schermen. Een kwart eeuw lezen, luisteren, kijken en internetten. Den Haag, september 2004.

Commissariaat voor de Media en de Publieke Omroep is inmiddels advies uitgebracht over de nieuwe aanvragers. De Raad voor cultuur en de Publieke Omroep komen tot een negatief advies, het Commissariaat adviseert positief. Naar aanleiding van de negatieve adviezen hebben DNO en MAX opmerkingen gemaakt. Ik heb deze voorgelegd aan de Raad voor cultuur en de Publieke Omroep en gevraagd of deze hen aanleiding vormen tot een heroverweging van het advies. Om tot een zorgvuldige afweging te komen heb ik bovendien ook zelf met DNO en MAX en met de adviseurs gesproken. Mijn besluit zal ik tegelijk met de behandeling van de mediabegroting in de Tweede Kamer of zo snel mogelijk daarna bekend maken.

Aanpak kwaliteit op korte termijn

Voorafgaand aan de presentatie van de kabinetsvisie, vindt eerst nog de behandeling plaats van het wetsvoorstel met maatregelen voor de korte termijn. Dit wetsvoorstel is eind september voor spoedadvies aangeboden aan de Raad van State en ik hoop het nog voor het kerstreces aan de Kamer te kunnen aanbieden. Over de hoofdlijnen van de voorstellen heb ik op 8 en 22 september jl. met de Kamer gedebatteerd. Ik heb bij die gelegenheid geconstateerd dat de lijn van de voorgestelde wijzigingen op voldoende steun kan rekenen. Dat vind ik een belangrijk signaal, temeer daar het wetsvoorstel van cruciaal belang is om op korte termijn te komen tot meer eenduidige besturing van de programmering op de netten en zenders. Uit de maatschappelijke discussie en de initiatieven van TROS en AVRO blijkt dat er onduidelijkheid is over de positie van de omroepen de komende jaren. Volstrekt helder is dat die positie in dit wetsvoorstel niet wezenlijk is aangetast: zij behouden tot 1 september 2008 hun bestaande rechten op zendtijd en geld. Wel dwingen de wetwijzigingen tot beter samenspel. Ten eerste bevorderen prestatieafspraken - met de overheid en onderling - de totstandkoming van een gezamenlijke strategie. Ten tweede wordt de regierol van de raad van bestuur – en in mandaat de netcoördinatoren – versterkt. Dit is nodig voor duidelijke regie van de programmering op de radiozenders en de televisienetten. Tot slot wordt de bestuurlijke organisatie hervormd, zodat een (van de uitvoerende omroepen) onafhankelijke raad van toezicht ontstaat en omroepvoorzitters inbreng kunnen leveren via een nieuw op te richten 'college van omroepen'.

Het kabinet dringt er bij de Eerste en Tweede Kamer op aan een en ander zo te geleiden dat de behandeling van het voorliggende wetsvoorstel in de eerste helft van 2005 afgerond kan worden. Dan kunnen de maatregelen (formeel) ingaan op 1 september 2005, tegelijk met het ingaan van de nieuwe erkenningperiode voor de afzonderlijke omroepen. Het kabinet vindt het niet wenselijk om de wetgeving voor de korte en de lange termijn in één te schuiven. Bewust kiest het kabinet voor twee gescheiden, opeenvolgende trajecten. Het kabinet wil de organisatorische verbeteringen die nu – in 2005 - nodig en mogelijk zijn niet afhankelijk maken van de uitkomst van de toekomstdiscussie, in 2008. Dat zou immers betekenen dat de publieke omroep als geheel de komende drie jaar matig blijft functioneren. Daarom streeft het kabinet naar zo spoedig mogelijke behandeling en afronding van het wetsvoorstel voor de korte termijn.

Nieuwe werkwijze programmering publieke omroep

Er is komend jaar volop werk aan de winkel en in het zicht van een verbouwing gaat de verkoop gewoon door. De raad van bestuur en de omroepen zijn al begonnen om de eigen werkprocessen te verbeteren, vooral rondom de programmering op de televisienetten. De 'geld-op-schema-methodiek' houdt in dat de raad van bestuur en de omroepen het geld dat beschikbaar is voor televisie bijeen leggen in een virtuele pot. Dit vormt de begroting van de vier televisienetten (Nederland 1, 2 en 3 en Z@ppelin). De

omroepen leggen hier ook geld bij uit verenigingsmiddelen, programmareserve en inkomsten uit fondsen. Zo ontstaat een totaal budget per net. De bedoeling is dat deze nieuwe werkwijze ook wordt toegepast bij radio. De Publieke Omroep werkt hier aan. De ontwikkeling van deze revolutionaire werkwijze bij radio en televisie geeft aan dat de publieke omroep zich actief inzet om ook in eigen huis te werken aan een gezamenlijke programmering. De netcoördinatoren beschikken namens de raad van bestuur over een aantal bevoegdheden om gezamenlijk programmabeleid daadwerkelijk te realiseren. De door mij voorgestelde wetswijzigingen voor de korte termijn moeten deze werkwijze en de rol van de netcoördinatoren verder ondersteunen. Een van die maatregelen is de wettelijke vaststelling van het programmaversterkingsbudget op 25%. De raad van bestuur heeft dit budget tot op heden nooit volledig ingezet (10% van het totale budget tegenover een wettelijk maximum van 25%). Door het budget vast te stellen op een wettelijk maximum, is het geen onderwerp van discussie meer tussen de raad van bestuur en de omroepinstellingen. Bij de vaststelling van het budget voor de omroepinstellingen voor 2005 is hier reeds rekening mee gehouden.

Prestatieafspraken

Zoals aangekondigd in de mediabegrotingsbrief 2004 van november 2003, wil het kabinet komen tot een proces van kwaliteitsbewaking in de vorm van prestatieafspraken met de publieke omroep. De ambitie was om afspraken vast te leggen voor het seizoen 2004/2005.

Bij de nadere uitwerking en bespreking van het prestatiepakket is de publieke omroep op bestuurlijke complicaties gestuit. Voor het maken van dwingende afspraken met het kabinet dient de raad van bestuur in relatie tot de verschillende partijen over voldoende bevoegdheden te beschikken om de afspraken "waar te maken". Het wetsvoorstel voor de korte termijn zal deze noodzakelijke bevoegdheden bevatten, alsmede de verplichting tot het maken van een prestatieafpraak. Het wetsvoorstel treedt echter pas op zijn vroegst in september 2005 in werking. Daarnaast vindt de komende periode onder leiding van de raad van bestuur de voorbereiding van het concessiebeleidsplan plaats. Deze vormt een belangrijke basis voor de inzet van de publieke omroep de komende jaren en dus ook voor de ambities in relatie tot het prestatiepakket.

Gelet op deze omstandigheden ben ik met de Raad van Bestuur overeengekomen dat de definitieve prestatieafspraken zich zullen richten op de nieuwe erkenningstermijn, uitgaande van de bevoegdheden en verplichtingen zoals deze zullen worden opgenomen in het wetsvoorstel voor de korte termijn. Om niettemin ook voor de komende periode wederzijdse verwachtingen te kunnen formuleren hebben we ook een aantal afspraken gemaakt voor de korte termijn. Het betreft om te beginnen de onderwerpen waarvan ik vorig jaar tijdens de begrotingsvoorbereiding 2004 heb geconstateerd dat een extra inspanning van de publieke omroep noodzakelijk is.

De publieke omroep heeft in verband hiermee in haar meerjarenbegroting enkele (programmatische) verbeteringen voor 2005 opgenomen in termen van inspanningsverplichtingen. Het betreft concreet:

- Verhoging van het aantal uren Nederlands drama op Nederland 1, 2 en 3 met circa 80 uur ten opzichte van 2004;
- De Publieke Omroep stabiliseert zijn mix op 17 à 18 Nederlandse speelfilms, excl. 6 Telefilms, incl. 2 Telescoopfilms per jaar;
- Het percentage ondertiteling wordt verhoogd van circa 7800 uur naar 9600 uur. Dit betekent een verhoging met minimaal 20%;

- De programmamix van Nederland 1, 2 en 3 wordt evenwichtiger. Het totale percentage non fictie blijft stabiel (in 2005 63% van het aanbod). Daarbinnen neemt het percentage (zware) serieuze non fictie af met 4% ten gunste van lichtere non fictie.

De genoemde maatregelen sluiten aan bij de aandachtspunten in mijn brief over de mediabegroting 2004. Op deze onderwerpen kom ik later in deze brief terug.

Met de Publieke Omroep heb ik verder overeenstemming bereikt over het proces en de methode van meerjarige prestatieafspraken voor de jaren 2006-2008. De eerste prestatieafspraken worden komend voorjaar gemaakt op basis van het herziene concessiebeleidsplan dat de publieke omroep in maart 2005 indient. Deze prestatieafspraken fungeren als een wederzijds contract tussen overheid en publieke omroep. Ze zorgen er ook voor dat de publieke omroep in eigen huis de doelen scherper zal stellen.

Vorig jaar uitte ik kritiek op het gebrek aan eenduidige en controleerbare doelen en een heldere verantwoording in de meerjarenbegroting. De visitatiecommissie onderschreef dit. Mede daarom is de Publieke Omroep dit jaar begonnen met de invoering van een verantwoordingssystematiek, waarin doelen, acties en resultaten in de vorm van inspanningsverplichtingen inzichtelijk worden gepresenteerd in de meerjarenbegroting. Ik vind dat deze wijze van presenteren van doelen en acties en de rapportage over de realisatie ervan de helderheid van die begroting zeer ten goede komt.

Integriteitscode

De publieke omroep wordt als maatschappelijke organisatie bij uitstek aangesproken op zijn onafhankelijkheid. Ik vind dat over de integriteit van de publieke omroep volstrekte helderheid moet zijn. Er zijn de afgelopen maanden te veel onduidelijkheden gebleken over (ideële) sponsoring, bijbanen, bezoldiging en uitbesteding van werk. Dit tast niet alleen het imago maar vooral de integriteit van de publieke omroep direct aan. Ik waardeer het daarom dat de Publieke Omroep het afgelopen jaar aan de slag is gegaan met de ontwikkeling van een set richtlijnen ter bevordering van goed bestuur en integriteit bij alle landelijke publieke omroepinstellingen. De Raad van bestuur heeft het Commissariaat voor de Media gevraagd commentaar te geven op de voorgestelde richtlijnen. De richtlijnen hebben het karakter van zelfregulering en zijn geïnspireerd op bestaande regelingen in de publieke sector en de Code Tabaksblatt.

Belangrijk is dat de Publieke Omroep toeziet op naleving van de richtlijnen ter bevordering van goed bestuur en integriteit. Dit zal ik ook vastleggen in de prestatieafspraken voor 2006-2008. De Publieke Omroep stelt zelf een onafhankelijke Commissie Goed Bestuur en Integriteit op die handhaving en naleving van de codes onderzoekt en adviseert bij misstanden. De raad van bestuur bespreekt de set aan richtlijnen die zij heeft opgesteld dit najaar met de omroepinstellingen. Ik reken erop dat zij de voorgestelde richtlijnen serieus ter harte nemen en voortvarend zullen implementeren. De raad van bestuur streeft ernaar het hele pakket per 1 januari 2005 vast te stellen.

Financiële verslaglegging en transparantie

In het debat over de Mediabegroting 2004 eind vorig jaar heeft de Tweede Kamer mij verzocht om de financiële verantwoording van de publieke omroep transparanter te maken, zodat inkomsten en uitgaven beter gevolgd kunnen worden in de zin van beleidsmatige keuzes en de doelmatige inzet van middelen daarop.

Specifiek onderzoek

Eind september 2004 heeft het Commissariaat voor de Media een onderzoek gepubliceerd naar de externe financiering van programma's van de publieke omroep (bijlage 5). Met dit rapport wordt onder meer beoogd de transparantie van de financiering te bevorderen. Het Commissariaat voor de Media concludeert dat externe partijen een bedrag van € 20 miljoen, zijnde 4% van de totale bruto programmakosten televisie, hebben bijgedragen aan de programma's van de publieke omroep. Het Commissariaat voor de Media stelt dat een dergelijk bedrag het instellen van goede procedures rechtvaardigt. Ik ben het hier geheel mee eens en verzoek de raad van bestuur van de Publieke Omroep dan ook om de aanbevelingen van het Commissariaat voor de Media te betrekken bij de vaststelling van de richtlijn Cofinanciering.

Gewenste transparantie en benodigde managementinformatie

Ik heb met de raad van bestuur van de Publieke Omroep en het Commissariaat voor de Media overlegd over de stappen die gezet kunnen worden voor transparantie van de financiële verantwoording. Het belangrijkste instrument daarvoor is de aanscherping en verbetering van het Handboek Financiële Verantwoording voor de publieke omroep. De aanpassing van het Handboek is vrijwel klaar. Met de aanpassing wordt met name beoogd de inkomsten en uitgaven aan indirecte kosten scherp te onderscheiden van de kosten verbonden aan de programma's en daardoor duidelijker te verantwoorden. Begroting vooraf en verantwoording achteraf kunnen hierdoor eenduidiger over de gehele publieke omroep worden vergeleken en beoordeeld. Eén van de aanbevelingen van het Commissariaat voor de Media in het rapport "Externe financiering programma's publieke omroep" is daarbij om de bijdragen van externe partijen eenduidig in de jaarrekeningen op te nemen. Deze aanbeveling wordt expliciet meegenomen in het herziene Handboek. Daarnaast wordt ook de toetsing van de rechtmatigheid meegenomen bij de aanpassing. Het herziene Handboek moet begin 2005 in werking treden. Hiermee is de financiële verantwoording over de jaren 2005 en verder geoptimaliseerd. In de verantwoording over 2005 zal op basis van het gewijzigde Handboek de gewenste transparantie zijn gerealiseerd.

Aanvullend op deze basisinformatie over de *rechtmatige* besteding van middelen is de, door de raad van bestuur gestarte "geld op schema" methodiek toepasbaar als sturings- en verantwoordingsinstrument voor de beoordeling van de *doelmatigheid* van het budget. Hiermee is het mogelijk een eenvoudig toegankelijk en uniform managementinformatiesysteem voor de gehele publieke omroep in te richten en te onderhouden. Daardoor kunnen gedurende het jaar binnen de publieke omroep de gemaakte keuzes duidelijker zichtbaar en bespreekbaar worden. Verder sluiten de maatschappelijke verantwoording aan derden jaarlijks en in meerjarig perspectief beter aan bij de gewenste transparantie.

Het Commissariaat voor de Media heeft bovendien de afgelopen decennia vanuit haar toezichhoudende rol jaarlijks een bedrijfstakonderzoek laten uitvoeren om ontwikkelingen van de werkelijke bestedingen over de jaren te kunnen volgen. Dit onderzoek zal nu worden herijkt op basis van het nieuwe financiële handboek en de "geld op schema" informatie.

Jaarlijks Bedrijfstakonderzoek

De financiële en operationele informatie van alle zendgemachtigden wordt jaarlijks verwerkt in het omvangrijke onderzoek naar de bedrijfsmatige positie van de omroepen. Dit vindt plaats in opdracht van het Commissariaat voor de Media. In deze rapportages wordt een gedetailleerd beeld gegeven van onder meer de kosten van de programmacategorieën in relatie tot uitzendduur en kijkdichtheid⁸. Het onderzoek over 2003 zal binnenkort worden afgerond, de onderstaande cijfers zijn nog voorlopig. Ter informatie geef ik hieronder een geaggregeerd overzicht van de programmacategorieën televisie van de landelijke publieke omroep over 2003 en 2002.

	<i>Uitzendduur in uren</i>		<i>Toegerekende programmakosten x € 1.000,=</i>		<i>Toegerekende programmakosten per uur x € 1,=</i>		<i>Gemiddelde kijkdichtheid</i>		<i>Prog.kosten per uur per procent kijkdichtheid</i>	
	2003	2002	2003	2002	2003	2002	2003	2002	2003	2002
<u>Informatie</u>										
Serieuze informatie	8.626	8.155	169.473	160.651	19.646	19.701	1,5	1,4	12.892	13.969
Human intrest	1.409	1.824	43.997	56.085	31.227	30.741	2,0	1,9	15.682	15.877
Sport	1.379	1.676	77.388	101.202	56.112	60.394	5,0	5,0	11.140	12.117
Overige non-fictie	559	837	19.146	24.045	34.227	28.734	1,7	1,5	20.518	18.618
<i>Totaal informatie</i>	<i>11.974</i>	<i>12.492</i>	<i>310.004</i>	<i>341.984</i>	<i>25.890</i>	<i>27.377</i>	<i>2,0</i>	<i>2,0</i>	<i>13.009</i>	<i>13.859</i>
Drama	3.614	3.610	59.856	66.303	16.564	18.367	1,3	1,4	12.539	13.338
Amusement	1.534	1.532	52.137	48.991	33.990	31.978	3,2	2,8	10.665	11.227
Muziek	696	720	19.236	19.519	27.621	27.117	1,5	1,3	17.871	21.649
<i>Totaal</i>	<i>17.818</i>	<i>18.353</i>	<i>441.233</i>	<i>476.796</i>	<i>24.763</i>	<i>25.979</i>	<i>1,9</i>	<i>1,9</i>	<i>12.766</i>	<i>13.657</i>

De uitzenduren en programmakosten lopen per programmacategorie sterk uiteen. Om een onderlinge vergelijking tussen de verschillende categorieën te kunnen maken is een verdergaande toerekening noodzakelijk. In de derde kolom zijn de kosten van de verschillende programmacategorieën per uur weergegeven. Sport is per uur relatief de duurste programmering maar daarbij dient aangetekend te worden dat bij sport weinig tot geen herhalingen plaatsvinden, uitsluitend samenvattingen. Drama is per uur relatief het goedkoopste. Dit komt doordat binnen de programmacategorie drama zowel de relatief dure eigen productie als de relatief goedkope buitenlandse aankoop zitten.

Voor een beeld in relatie tot de betekenis van de programmering voor de samenleving dienen de kosten gerelateerd te worden aan de kosten per kijker, dus de kijkdichtheid van een programma. In de laatste kolom is dan ook het overzicht gegeven wat een programma in een bepaalde programmacategorie kost per uur zendtijd en per procent kijkdichtheid. Hieruit blijkt dat sport en amusement de goedkoopste programmacategorieën per kijker zijn.

⁸ 1% kijkdichtheid is 146.000 kijkers (cijfers 2002)

2.2 Ontwikkelingen televisie

Aandeel en bereik

In een steeds concurrerender televisielandschap, stelt de publieke omroep zich tot doel in 2007 een marktaandeel van 40% te behalen. Ik vind dat kijk- en luistercijfers als instrument van belang zijn en blijven om te meten of de publieke omroep voldoende maatschappelijke betekenis heeft. De 40% marktaandeel als ambitie is vanuit die gedachte te verdedigen. Ik constateer echter dat er zowel binnen als buiten de omroep discussie is over het effect van de 40%-doelstelling op de programmering. Zo wordt wel gesteld dat dit streven leidt tot vervlakking en ten koste gaat van de kwaliteit van de programmering. Er is dus toenemende kritiek op de hoogte hiervan maar ook twijfel over de realiseerbaarheid in de komende jaren.

De steeds weer terugkerende vraag luidt: Is deze doelstelling nog een goede indicator voor de maatschappelijke betekenis van de omroep, als hij slechts gehaald kan worden in jaren met grote (sport)evenementen of afhankelijk is van niet te plannen gebeurtenissen zoals een oorlog in Irak of een sterfgeval in het Koninklijk huis? Het kijktijdaandeel is afhankelijk van ontwikkelingen in het omroeplandschap (zoals het initiatief van John de Mol met Nickelodeon), grote evenementen en gebeurtenissen met grote maatschappelijke impact. Dat is ook een verklaring voor fluctuaties in het kijktijdaandeel van jaar tot jaar. Daarmee verliest deze indicator gaandeweg zijn waarde om als verantwoordings- of prestatie-instrument centraal te staan, ondanks zijn betekenis voor het uitdrukken van een ambitie.

In de mediabegrotingsbrief 2004 schreef ik al dat, gelet op de maatschappelijke betekenis van de publieke omroep, kijk- en luistertijdaandelen niet op zichzelf moeten staan. Deze moeten bekeken worden in samenhang met het bereik onder het totaal van de bevolking en onder verschillende doelgroepen. Ik noem dat relatief bereik. Een doelgroepprogramma met een klein kijktijdaandeel maar groot bereik onder de groep waarvoor het gemaakt is, is vanuit dat perspectief zeer succesvol. Bereikcijfers maken het ook mogelijk beter te meten wat het bereik is van verschillende programmacategorieën (bv drama) of bij publieksgroepen (bv jongeren). Voor de komende jaren moeten de prestatieafspraken en de kwaliteitskaart van de Publieke Omroep bijdragen aan een combinatie van indicatoren voor de prestaties van de publieke omroep. De Raad voor cultuur bevestigt deze inzet. De Raad hoopt dat de nieuwe werkwijze en de kwaliteitskaart een bijdrage leveren om de prestaties van de publieke omroep op basis van een breder scala aan succesindicatoren te beoordelen.

In 2003 is de doelstelling ten aanzien van het weekbereik onder de Nederlandse bevolking gerealiseerd met een gemiddelde van 87,6 procent. Het kijktijdaandeel is in 2003 verder teruggelopen (onder andere door het ontbreken van evenementen). Nederland 1 voldoet aan de doelstelling, Nederland 2 ligt "redelijk op koers" en Nederland 3 laat een licht verlies zien. Z@ppelin krijgt in 2003 voor het eerst te maken met een behoorlijke daling (verklaarbaar uit de concurrentie van met name Nickelodeon).

Al jaren is er zorg over het bereik van de publieke omroep onder jongeren en allochtonen. Het weekbereik onder jongeren steeg, mede doordat jongeren in totaal meer televisie zijn gaan kijken. Het bereik onder jongeren nadert de doelstellingen die de publieke omroep zich stelt. Ten opzichte van 2002 is het een aanzienlijke stijging, maar in feite zit de publieke omroep nu iets boven het niveau van 1998. Een grote groep mensen vindt de programma's van de publieke omroep in vorm en presentatie vaak te zwaar. Het gaat dan met name om mensen die het medium televisie vooral gebruiken om zich

te ontspannen. Een betere balans in de programmamix, de nieuwe werkwijze en scherpere netprofilering, ook in dagtelevisie, moet bijdragen aan de vergroting van de aantrekkelijkheid van de publieke omroep voor diverse doelgroepen. Het gaat erom de publieke taak van de publieke omroep in nieuwe, aantrekkelijke vormen aan te bieden. In de meerjarenbegroting beschrijft de publieke omroep in de toelichting op de programmaschema's van de drie netten hoe dat concreet wordt bereikt. Ik vind dit een goede ontwikkeling en zal via de prestatieafspraken straks monitoren of de aanpassing in de programmamix daadwerkelijk gerealiseerd wordt.

De Publieke Omroep gaat per net een actieplan opstellen om meer jongere en allochtone kijkers te trekken. Daarbij gelden de volgende uitgangspunten:

- representatief beeld van diversiteit en interculturaliteit van de samenleving;
- het tot uitdrukking laten komen van de interculturaliteit in de programmamix;
- evenwichtige aandacht aan de interculturele samenleving in de informatieve programma's;
- afspiegeling samenleving in het personeelsbestand.

Wat mij opvalt aan deze uitgangspunten is dat deze zich vooral richten op de representativiteit van deze groepen in de programmering en het personeelsbeleid. Ik waardeer het zeer dat de publieke omroep zich deze zaken aantrekt en hier actie in onderneemt. Ik constateer echter ook dat deze acties bepaald niet garanderen dat deze specifieke groepen zich daardoor ook meer aangetrokken voelen tot de programmering en de programma's van de publieke omroep. Hoe kun je bereiken dat jongeren en allochtone kijkers zich meer aangetrokken voelen tot het aanbod van de publieke omroep, rekening houdend met de publieke taak? Ik vind dat in de meerjarenbegroting de voorstellen daartoe nog onvoldoende zijn uitgewerkt.

Programmavoorschrift Publieke Omroep geheel

De Publieke Omroep heeft, zoals blijkt uit de rapportage van het Commissariaat voor de Media, in 2003 op alle onderdelen voldaan aan de door de Mediawet opgelegde inhoudelijke programmavoorschriften. Het aanbod was in 2003 vergelijkbaar met het aanbod in het voorgaande jaar.

De verplichte percentages voor informatieve/educatieve, culturele en kunstprogramma's worden (ruim) gehaald. Ook voldeed de Publieke Omroep aan de verplichte percentages Europese en onafhankelijke producties en het percentage oorspronkelijk Nederlands- of Friestalige programmaonderdelen. De NPS heeft in het programmavoorschrift een speciale taak op het gebied van culturele en kunstprogramma's en programmering voor etnische en culturele minderheden. In 2003 heeft de NPS aan dit programmavoorschrift voldaan.

Ondertiteling

Het percentage Nederlandstalige programma's dat is ondertiteld voor doven en slechthorenden is gestegen van 47% naar 53%. De Publieke Omroep neemt het komende jaar diverse maatregelen om de ondertiteling verder uit te breiden. De verplichting tot ondertiteling wordt op basis van de Mediawet in de tweede helft van 2005 vastgelegd in een AMvB. Deze AMvB zal ook betrekking hebben op de (Nederlandse) commerciële omroepen.

2.3 Ontwikkelingen radio

De distributietechnieken bij de radio zijn de afgelopen jaren steeds gedifferentieerder geworden. Naast de analoge etherzenders is er een groot aantal publieke en commerciële kabelkanalen beschikbaar (analoog en digitaal), er is een enorm aantal radiostations dat via internet te beluisteren is. In die ontwikkeling doet ook de publieke omroep mee. Sinds begin 2004 zendt hij reguliere etheruitzendingen uit via Digital Audio Broadcasting (DAB) en steeds meer reguliere radio-uitzendingen zijn via internet te beluisteren. Zo heeft de VPRO de afgelopen jaren een aantal radiostations gelanceerd die exclusief via internet uitzenden (3voor12 radio). Eerder al startte de publieke omroep een kabelradiostation (Concertzender) en afgelopen jaar heeft de publieke omroep Colorful Radio overgenomen. Het laatste initiatief is onderwerp van verschillende juridische procedures.

Het programmabeleid van de vijf analoge radiozenders moet gezien worden in het licht van deze ontwikkelingen. Een heldere profilering van de vijf zenders is in dit gevarieerde landschap nog belangrijker dan voorheen. Eind 2003 heeft de Publieke Omroep zijn programmabeleid op radio aangepast. Het gaat daarbij om een combinatie van het aanscherpen van de zenderprofielen en het zoeken naar nieuwe kanalen om specifieke publieksgroepen te bereiken (met name jongeren, allochtonen).

In de MJB blikt de Publieke Omroep terug op de programmatische ontwikkelingen en luisteraandelen van de vijf landelijke radiozenders in 2003 en de eerste helft van 2004. Radio 1 en Radio 2 doen het goed. Radio 3FM heeft het de laatste jaren moeilijk. Dat heeft rechtstreeks te maken met de sterk toegenomen concurrentie tussen popzenders, mede ten gevolge van de zero base-operatie en door het beleid van de Publieke Omroep om niet mee te gaan met de prijsopdrijvende jacht op bekende DJ's. Dat beleid heeft mijn instemming. Zoals het Commissariaat voor de Media ook suggereert, zou het onderscheidende, publieke karakter van 3FM versterkt kunnen worden door bij de nieuwsvoorziening meer rekening te houden met de doelgroep van de zender.

De Publieke Omroep wil op Radio 4 een consistentere en toegankelijker muziekbeleid voeren, waardoor een groter publiek wordt bereikt en de kosten worden teruggebracht. De programmering wordt overdag meer gericht op een brede groep luisteraars, die langer blijven luisteren. 's Avonds wordt meer ingezet op de wat jongere doelgroep van deze zender (35-50 jaar). In de meerjarenbegroting wordt (nog) niet ingegaan op de positie van het Muziekcentrum van de Omroep (MCO) binnen Radio 4. Ik ga ervan uit dat, nu bekend is geworden hoe het MCO wordt omgevormd, het MCO een duidelijke positie krijgt binnen het Radio 4 beleid waarbij voldoende ruimte is voor het avontuurlijke repertoire van het MCO.

De programmering van 747AM is momenteel sterk in verandering. De kunst is de specifieke publieke taken zoals doelgroepprogrammering, minderhedenprogrammering en de zendtijd van kerkgenootschappen en educatieve omroepen, te combineren tot een aantrekkelijke radiozender. Tegelijkertijd is er de wens om de reguliere nieuwsvoorziening ook via AM te verspreiden. Dit alles legt een grote druk op de profilering van 747AM in een tijd waarin juist getracht wordt om de zender voor een groter publiek aantrekkelijk te maken. In dat kader heeft de publieke omroep hiervoor nieuwe programma's ontwikkeld. De raad voor cultuur is kritisch over het programmabeleid Radio, met name over 747AM. De uitgangspunten en ambities van deze zender blijven in de ogen van de Raad vaag en on samenhangend. Juist vanwege het specifieke publieke karakter van 747AM en de unieke programmering vind ik het van belang dat het luisterpubliek, waarvoor de programma's bestemd zijn,

optimaal worden bereikt. Ik stel daarbij vast dat de doelstelling van de luistertijd (1,5% in 2003) niet is gehaald. Dat is eveneens reden voor 747AM om de programmering te wijzigen.

Vanaf begin september wordt een deel van de programmering van Colorful Radio, dat gemaakt wordt door de NPS, doorgegeven via 747AM. De NPS is op grond van de Mediawet gehouden 25% van de binnen de hoofdtaak vallende radioprogrammering te richten op minderheden en vult dit nu op deze wijze in. Dit betreft een tijdelijke maatregel. Gezocht wordt naar een oplossing waarbij de doelgroep van de urban-programmering beter kan worden bereikt en die beter past bij de andere programmatische doelstellingen van 747AM.

Het Commissariaat voor de Media constateert dat het bereik onder jongeren en allochtonen mager is. De publieke omroep kiest voor versterking van het bereik onder deze groepen via Radio 1 in de avonden met programma's van vooral BNN en TROS.

De Publieke Omroep handhaaft zijn ambities zowel voor het luistertijdaandeel als voor het weekbereik, maar voor 2005 verwacht men een behoorlijke terugval. Als doelstelling voor het weekbereik formuleert de Publieke Omroep een toename van 50% in 2003 naar 52% in 2005 en 55% in 2007. Ik erken dat de omstandigheden voor de Publieke Omroep niet gemakkelijk zijn, maar hecht eraan dat hij ook in een sterk concurrerende omgeving blijft streven naar een luistertijdaandeel van minimaal 31%. In 2003 behaalde de publieke omroep een luistertijdaandeel van ruim 31%.

De doelstellingen voor het weekbereik onderschrijf ik: het is van belang dat een substantieel deel van het publiek tenminste wekelijks in aanraking blijft met het aanbod van de landelijke publieke radiozenders.

Luistertijddoelstellingen Publieke Radio	doel	realisatie	doel	doel
	2003	2003	2005	2007
Radio 1	8,5%	9,1%	9,0%	9,0%
Radio 2	10,5%	10,5%	11,0%	12,0%
3FM	10%	9,1%	6,5%	7,5%
Radio 4 (+ Concertzender)	1,8%	1,6%	2,5%	2,5%
747 AM	1,5%	0,9%	1,0%	1,5%
Totaal landelijke zenders	32,3%	31,2%	30,0%	32,5%

2.4 Nieuwe diensten

Een toekomstgerichte publieke omroep moet zorgen voor aanwezigheid op internet en andere digitale platforms. Uit diverse onderzoeken en de evaluaties door de visitatiecommissie en de Raad voor cultuur is gebleken dat de publieke omroep zeer succesvol is met zijn internetactiviteiten. In de meerjarenbegroting schetst de Publieke Omroep drie maatregelen die hij heeft genomen om de activiteiten op internet effectiever en efficiënter te maken: invoering van een systematiek om het publieke belang van internetactiviteiten te kunnen wegen, samenwerking met derden en specialisatie. Ik vind het een goede ontwikkeling dat de publieke omroep duidelijk maakt wat het publieke belang is van hun internetactiviteiten en actief bezig is met publieke verantwoording. Ik wil dit punt verbinden met de tweede maatregel, de ingezette samenwerking met externe partijen. Ik zie duidelijk meerwaarde in samenwerking met derden, juist ter bevordering van de effectiviteit en zichtbaarheid van de publieke omroep op internet. Ik ga ervan uit dat de samenwerking met de marktpartijen de uitgangspunten van (journalistieke) onafhankelijkheid en integriteit niet aantast.

De specialisatie van omroepen op internet moet leiden tot een aanbod van thema's die elkaar aanvullen in plaats van overlappen. Ik vind echter dat de keuzes voor thema's niet exclusief gebaseerd zouden moeten zijn op de identiteit van de omroepen maar juist ook op de wensen van het publiek in zijn totaliteit en het ondervangen van witte vlekken daarin. De Raad voor cultuur schrijft dat zij in de meerjarenbegroting van de publieke omroep een visie of koers mist die inhoudelijk richting geeft aan een internetbeleid. De idee van nieuwe media als alternatief distributiekanaal voor radio en televisie, vindt de raad te beperkt. Ik onderschrijf deze constatering en vraag de Publieke Omroep om in het concessiebeleidsplan te beschrijven welke kansen en mogelijkheden de nieuwe media (waaronder internet) bieden voor de positionering van de publieke omroep in het medialandschap. Ik verwacht daarbij tevens meer uitgewerkte plannen van het recent aangekondigde initiatief van de publieke omroep om een aantal digitale themakanalen te starten.

3 Thema's: cultuur, jeugd en diversiteit

In dit hoofdstuk bespreek ik drie omroepbrede thema's die ik zeer van belang acht. Deze thema's zijn nauw verbonden met de taak van de publieke omroep, namelijk de culturele programmering, het bereik van jeugd en jongeren en de minderhedenprogrammering. Met name de laatste twee thema's leiden al jaren tot zorg omdat de publieke omroep moeilijk aansluiting vindt bij deze groepen.

3.1 Culturele programmering

Algemeen

Al een aantal jaren is er kritiek op de zogenaamde 'dubbeltellingen' bij indeling van programma's ten behoeve van de naleving van programmavoorschriften⁹. Vooral bij de invulling van de programma categorie cultuur en kunst was hierover discussie. Ik heb in de vorige mediabegroting aangedrongen op een versimpeling van de indeling van de programma's. De Publieke Omroep heeft het afgelopen jaar deze zogenaamde MJB-indeling geëvalueerd. Ondermeer is nagegaan wat de gevolgen zijn als dubbeltellingen worden afgeschaft. De Publieke Omroep stelt naar aanleiding daarvan voor de notie 'kunst' aan te scherpen. De indeling wordt eenduidiger (alleen 'echte' kunst bij kunst). Net als de Raad voor cultuur juich ik deze aanscherping toe, omdat deze een realistischer beeld oplevert. De discussie kan zich dan weer richten op de aard en invulling van kunstprogrammering zelf. Ik vind het hoog tijd dat het weer gebeurt.

In 2003 heeft de Publieke Omroep 14,8% kunstprogrammering in brede zin uitgezonden. Consequentie van een 'engere' notie van kunst is natuurlijk wel dat dit percentage kunst lager wordt dan onder de huidige definitie. Uit een eerste berekening op basis van de 'enge' definitie blijkt dat de publieke omroep op 5-7% uitkomt. Uit een vergelijking met het buitenland blijkt echter dat dat nog altijd beduidend meer is dan buitenlandse omroepen (bijvoorbeeld ARD (5,1%), France2 (2,9%), VRT(1,6%) en BBC (0,9%)). Ik zal met de Publieke Omroep en het Commissariaat overleggen over de aanscherping van de definitie kunst en de consequenties ervan voor de hoogte van het huidige programmavoorschrift.

Registratie opera en ballet

De afgelopen maanden heb ik met verschillende partijen overleg gevoerd over de televisieregistraties van opera- en balletvoorstellingen. De financiering van deze registraties zou onder druk staan. Ik vind dat deze programmacategorie ook in tijden van bezuiniging gewaarborgd dient te worden. Nederland heeft een sterke traditie in de opera en dans, kunstuitingen die zich bovendien zeer goed lenen voor televisieregistraties. Opera- en balletregistraties vormen wat mij betreft dan ook een natuurlijk onderdeel van de culturele programmering van de Publieke Omroep. Ik heb er bij de Publieke Omroep, NPS en de gezelschappen op aangedrongen gezamenlijk tot een oplossing te komen om de continuïteit van deze programmacategorie te waarborgen.

⁹ Volgens art. 50 lid 3 van de Mediawet tellen programma's van informatieve, educatieve of verstrooiende aard mee in de categorie cultuur als de inhoud voor meer dan de helft van culturele aard is. De aard van programmacategorieën is zodanig dat zij zich in inhoud en vorm niet kunnen uitsluiten, zoals bijvoorbeeld verstrooiend programma's (een quiz) met een culturele inhoud.

Drama

Een punt van zorg blijft het aandeel drama en in het bijzonder Nederlands drama. De inspanning van de Publieke Omroep, om meer te doen aan Nederlands drama begint zijn vruchten af te werpen, maar het vraagt een lange adem. De voorgestelde maatregelen in de Meerjarenbegroting 2005-2008 vind ik nog wat mager uitgewerkt. Naast verbetering in de coördinatie van het dramabeleid per net acht ik een omroepbrede coördinatie essentieel om het totale aanbod te optimaliseren. Verder vraag ik me - net als de Raad voor cultuur - af of er wel voldoende diversiteit wordt gerealiseerd in de totale dramamix. Ik vind dat een toename van Nederlands drama gerealiseerd moet worden door een toename van verschillende genres van drama. Bij de prestatieafspraken wil ik ook dit punt betrekken. Ik verwelkom de lang verwachte ontwikkeling van een centraal aankoopbeleid. Dat moet het makkelijker maken om aantrekkelijke pakketten buitenlands drama in te kopen.

Film

Een gevarieerd en divers pakket aan Nederlandse films is een onmisbaar onderdeel van het fictieaanbod van de publieke omroep. Dat vereist echter wel een heldere visie en strategie voor de omroep participatie in Nederlandse films, niet alleen van een individuele omroep of een net maar van de publieke omroep als geheel.

De Publieke Omroep heeft mij recent geïnformeerd over de kaders waarbinnen zijn filmbeleid de komende jaren gestalte krijgt (bijlage 9). In de huidige MJB zijn deze plannen nog niet verwerkt. Dat verwacht ik wel te zien in het Concessiebeleidsplan. Onderdelen van de gepresenteerde plannen spreken mij aan. Zo zal de Publieke Omroep een meerjarig budget vaststellen en per net een samenhangend filmbeleid ontwikkelen. Hiermee wordt de continuïteit en inzichtelijkheid gecreëerd waar de filmsector belang bij heeft. Ik wil daar van mijn kant aan bijdragen door voor een periode van drie jaar mijn aandeel aan het Telefilmproject -voor wat betreft de televisiefilms- te garanderen. Voor de bioscoopfilms in het project ('Telescoop') reserveer ik voor 2005 dezelfde middelen als in 2004.

De Publieke Omroep zelf wil de financiële bijdrage in de productie van speelfilms, ca. € 9 miljoen per jaar (Coproductiefonds Binnenlandse Omroepen, Fonds Omroep Reserve, Stimuleringsfonds, Telescoop, individuele omroepen), op peil houden. Een verhoging van de bijdrage aan speelfilmproductie in tijden van bezuiniging is niet realistisch. Ik vind het daarom terecht dat de nadruk in de filmplannen eerder ligt op een kwalitatieve dan een kwantitatieve verbetering van het filmbeleid. Hieronder vallen onder meer het verbeteren van de uitzendtijden van speelfilms, een consequent herhaalbeleid en het instellen van een centraal aanspreekpunt voor film. Ik zal met de Publieke Omroep in overleg treden over de nadere uitwerking van de plannen.

Stimuleringsfonds

Het Stimuleringsfonds blijft van groot belang voor de culturele programmering bij de Publieke Omroep. Om tot resultaten te komen, is een goede verstandhouding en afstemming tussen het Stimuleringsfonds en de Publieke Omroep nodig. Aan de basis hiervan liggen mede de ambities van de Publieke Omroep op het gebied van drama en film. Als gevolg van de bezuinigingen op de mediabegroting wordt het budget van het Stimuleringsfonds in de komende Cultuurnota-periode niet verhoogd. Dat betekent dat het Fonds een zorgvuldige afweging moet maken tussen de prioriteiten uit haar beleidsplan. Duidelijkheid over de plannen van de omroep zelf kan deze afweging

vergemakkelijken. Tot slot heb ik besloten om de dotatie aan het Stimuleringsfonds met ingang van het jaar 2005 te verhogen met het accrés dat ik ook voor andere media-instellingen hanteer.

3.2 Jeugd

Programma's voor jeugd en jongeren

De samenwerking van omroepen in de kinderprogrammering van Z@ppelin heeft de afgelopen jaren tot een aantrekkelijk aanbod geleid voor kinderen, met name in de leeftijdsgroep van 3 tot 8 jaar. Met de uitbreiding van activiteiten op het terrein van multimedia wordt adequaat ingesprongen op de ontwikkeling van mediagebruik door kinderen tot 12 jaar. Z@ppelin heeft vanaf september 2004 haar uitzendtijden uitgebreid tot een vast dagelijks kinderblok van 7.00 tot 19.00u. De uitbreiding biedt mogelijkheden om het programmaschema's te optimaliseren en succesvolle samenwerkingsprojecten te ontwikkelen, zoals een eigen soap. Ik hoop dat dit –ondanks de concurrentie- bijdraagt aan een verhoging van het kijktijdaandeel en het bereik van Z@ppelin, met name onder de groep 8 tot 12 jarigen. De Raad voor cultuur constateert dat het budget van Z@ppelin meer dan evenredig wordt gekort. De Publieke Omroep heeft in een toelichting hierop laten weten dat Z@ppelin extra budget krijgt toegewezen. Het budget wordt in 2005 relatief dan minder gekort dan de overige televisiezenders. Vooralsnog gaat het hier om een incidentele toekenning voor 2005. Ik vind het verstandig dat de Publieke Omroep de keuze voor een incidentele verhoging maakt. Ten aanzien van de structurele korting vind ik dat dit niet ten koste mag gaan van de kwaliteit van de programmering van Z@ppelin. De dekking voor de korting zal dan ook gevonden moet worden in de efficiëntie. BNN heeft een positief effect op het bereik van de publieke omroep onder de doelgroep jongeren vanaf 13 jaar. Niettemin blijft het moeilijk voor de publieke omroep om het bereik onder deze doelgroep te verbeteren. Ik vind dat ook dat alle omroepinstellingen zich hiervoor moeten inspannen. Daarbij moet natuurlijk ook de onderscheidendheid van de programmering voor jongeren gewaarborgd blijven. In de MJB heeft de publieke omroep als geheel concrete acties aangekondigd ter verbetering van het bereik onder jongeren. Dit betreft zowel radio als televisie.

Jeugd en reclame

Vorig jaar heb ik de Tweede Kamer een brief toegezonden over reclame en jeugd.¹⁰ Aanleiding hiervoor is de motie Kant waarin werd gepleit voor een experiment met een reclamevrij kinderblok (op Z@ppelin). In de brief heb ik uitgebreid uiteengezet waarom een dergelijk experiment geen oplossing biedt voor de zorg die er leeft ten aanzien van reclame en jeugd en ook geen realistische optie is. Wel wordt ingezet op alternatieven zoals het verbeteren van de zelfregulering op het gebied van reclame (Reclame Code) en initiatieven waarbij kinderen leren omgaan met reclame-uitingen en zich meer tot kritische consumenten ontwikkelen. Mede door het bedrijfsleven zijn nu op dit terrein initiatieven genomen. Eén daarvan is het initiatief van de stichting "Reclame Rakkers". Samen met veel bedrijven en ook Z@ppelin werkt men aan educatieve middelen om kinderen onder de 12 jaar te helpen meer bewuste en kritische kinderconsumenten te worden. Voorbeeld is het succesvolle concept van Mediasmart dat in het VK is ontwikkeld.

¹⁰ Kamerstuk 2003-2004, 29200 VIII, nr. 82

Expertise op het terrein van jeugd en media

Bij de publieke en commerciële omroepen die zich speciaal richten op de jeugd bestaat behoefte aan een bundeling van kennis en expertise op het terrein van jeugd en media. Het Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn (NIZW) is op dit terrein al langer actief. Het NIZW heeft het initiatief genomen om samen met de andere partijen in het veld te komen tot een bundeling in een Instituut voor Jeugd en Media. Het NIZW bekijkt hierbij of kennis over media-educatie bij dit instituut kan worden ingebracht. Ik verwacht dat eind 2004 duidelijk zal zijn of dit initiatief levensvatbaar is.

Bij de behandeling van de mediabegroting 2003 is de toezegging gedaan de Kamer te informeren over de stand van zaken met betrekking tot media-educatie. In 2003 heeft de Stuurgroep Media-educatie hierover een rapportage uitgebracht. De Raad voor cultuur heeft aangekondigd eind van dit jaar advies uit te brengen over media-educatie. Ik betrek dit graag in mijn standpuntbepaling over dit thema. Eerder dit jaar heb ik het Platform media-educatie opdracht gegeven een 'quick scan' uit te voeren naar het gebruik en de waardering van de in 2001 en 2002 ontwikkelde lespakketten op het terrein van media-educatie. Ook hiervan verwacht ik de resultaten eind 2004. Aansluitend hierop zal ik de Kamer informeren.

Media en geweld

De evaluatie van het stelsel om de jeugd te beschermen is begin dit jaar met de Kamer besproken. Naast tevredenheid zijn er nog veel punten waar verbetering mogelijk is. Deze zijn opgenomen in het werkprogramma dat op 8 juli aan de Kamer is aangeboden.¹¹ De Commissie Jeugd, Geweld, Media zal aanbevelingen doen die tot verdere verbreding en verdieping zullen leiden van de inspanningen om schadelijke werking van audiovisuele producten op de jeugd tegen te gaan. De instelling van deze commissie heeft nogal wat voeten in de aarde gehad met het oog op een zorgvuldige samenstelling. Ik verwacht thans dit advies uiterlijk 31 maart 2005.

3.3 Diversiteit

In de meerjarenbegroting 2005 signaleert de publieke omroep dat het bereik onder jongeren en minderheden nog steeds achterblijft. In de meerjarenbegroting staan verbeterpunten voor onder andere 3FM en 747AM. Daarnaast wordt ingegaan op het kabelradiostation Colorful Radio. Het Commissariaat voor de Media heeft Colorful Radio als neventaak beoordeeld en afgewezen. De zender is verder onderwerp geworden van juridische procedures. Tijdens de begrotingsbehandeling in de Tweede Kamer zal ik de actuele stand van zaken melden.

MTNL en FunX

Een aanzienlijk deel van de randstedelijke bevolking heeft een niet-Nederlandse achtergrond. Daarom voer ik met de grootstedelijke overheden een gezamenlijk mediabeleid gericht op deze vier steden. Specifiek bestaat dit uit het financieren van radio- en televisieproducties voor lokale en regionale publieke omroep die als uitgangspunt het interculturele karakter van de randstedelijke samenleving hebben. Dit resulteert in televisieproducent MTNL en radiozender FunX.

¹¹ Kamerstukken II, 2003-2004, 29 326, nr. 4

Eind 2004 loopt de huidige convenantsperiode van MTNL af. Afgelopen jaar heb ik met de vier steden het bereik en kwaliteit van de programma's en de onderlinge samenwerking van MTNL laten evalueren. Daaruit blijkt dat MTNL het huidige convenant naar behoren heeft uitgevoerd. Amsterdam, Den Haag en Utrecht willen MTNL de komende vier jaar voortzetten. Rotterdam stapt eruit. De komende jaren zal MTNL een meer interculturele programmering in de Nederlandse taal gaan verzorgen. Deze moet zo bijdragen aan de integratie en versterking van de sociale cohesie in de steden. Naast de jaarlijkse bijdrage van OCW uit de omroepmiddelen van circa € 2,5 miljoen dragen de grote steden circa € 0,9 miljoen bij.

FunX is een multiculturele radiozender voor de grote steden die zich met een mix van plaatselijke informatie en muziek richt op grootstedelijke jongeren en jongvolwassenen met een migrantenachtergrond. Dit is een initiatief van de vier lokale zendgemachtigden in de vier grote steden. Uit recent luisteronderzoek blijkt dat FunX zeer positief door de beoogde publieksgroep gewaardeerd wordt. In samenwerking met de vier grote steden financier ik FunX voor vier jaar (2003 – 2006). In 2005 bedragen de kosten circa € 1,8 miljoen. Naast de helft van de financiering heeft de Rijksoverheid in ieder van de vier grote steden een lokale frequentie beschikbaar gesteld aan FunX. In de tweede helft van 2005 vindt een onafhankelijke evaluatie plaats naar het functioneren en bereik van FunX, waarna in 2006 een besluit over voortzetting zal worden genomen.

Vanuit andere stadsregio's kan er belangstelling bij lokale en/of regionale omroep ontstaan voor deelname in, of afname van programma's van hetzij FunX, hetzij MTNL. Dit vind ik op de eerste plaats een zaak van MTNL en FunX zelf, die met geïnteresseerde publieke omroepen moeten overleggen over uitzend- en productiemogelijkheden inclusief de financiering hiervan. Ik ben in bredere context voorstander van de uitbreiding van dergelijke initiatieven, uitgaande ervan dat draagvlak zelf gevonden moet worden.

De Raad voor cultuur heeft in zijn advies de taakopdracht en werkwijze van FunX herkend en heeft bij herhaling bevestigd dat deze ambitie een landelijk draagvlak dient te krijgen. De kennis bij FunX met betrekking tot jongeren met een minderhedenachtergrond is zeer waardevol en voor de landelijke publieke omroep goed inpasbaar. FunX en de landelijke publieke omroep waren hierover dan ook in gesprek in het kader van Colorful Radio. Gezien de ontwikkelingen rondom Colorful Radio is vooralsnog niet duidelijk hoe deze ambitie op korte termijn vorm gegeven kan worden.

4 Ontwikkelingen en voornemens van de andere media-instellingen

4.1 Radio Nederland Wereldomroep (RNWO)

In mijn brief van 27 mei 2004 heb ik de Wereldomroep een structurele bezuiniging van € 5,5 miljoen opgelegd, waarvan 60% in 2005 dient te worden gerealiseerd (€3,3 miljoen), 80% in 2006 (€4,4 miljoen) en het volledige bedrag van € 5,5 miljoen in 2007. De Wereldomroep heeft dit jaar al € 2,3 miljoen bezuinigd en verwacht in de komende twee jaar nog € 2,1 miljoen te kunnen bezuinigen op distributiekosten. Evenals het Commissariaat voor de Media heb ik waardering voor de wijze waarop de opgelegde bezuinigingen door de Wereldomroep zijn verwerkt. Over de invulling van de resterende bezuinigingen van € 1,1 miljoen in 2007 zal overleg plaatsvinden met de Wereldomroep. Ik betrek daarbij de mogelijke consequenties van de opkomst en gebruik van internet. De toenemende mogelijkheden van internet zullen in dit verband ook betrokken worden bij de lange termijn visie over de publieke omroep. In lijn met het advies van het Commissariaat voor de Media zal ik de Wereldomroep voor 2005 een iets ruimer budget toekennen, aangezien er voor komend jaar is gerekend met een te lage indexering. Het budget voor 2005 bedraagt € 43,7 miljoen. Ten aanzien van mijn toezegging over Broadcast Facilities Nederland in het Algemeen overleg op 23 juni jl., meld ik dat een eventuele aanscherping van het nevenactiviteitenregime bij de lange termijnvisie over de publieke omroep zal worden betrokken.

4.2 Regionale en lokale omroep

Op 27 november 2003 heb ik het wetsvoorstel Nieuwe financieringsstructuur voor de regionale publieke omroep aangehouden. Aanleiding hiervoor was de gerezen twijfel rond de onafhankelijkheid en de toekomstige financiering van de regionale publieke omroep. Ik geef op korte termijn mijn visie op de regionale en lokale omroep. Deze had ik u toegezegd zodat de behandeling van het wetsvoorstel op grond hiervan hervat kon worden.

4.3 Muziekcentrum van de Omroep (MCO)

Het afgelopen jaar hebben de bezuinigingen bij het MCO veel stof doen opwaaien. Onder het financiële kader van deze mediabegrotingsbrief heb ik al verwezen naar de motie Atsma/Bakker en de invulling van de bezuinigingen bij het MCO. In de motie wordt gevraagd om het MCO bestuurlijk en budgettair over te dragen aan de Publieke Omroep. In de meerjarenbegroting wordt hierop niet ingegaan. Dit is te verklaren uit het feit dat op het moment van het opstellen van de meerjarenbegroting van de Publieke Omroep nog geen duidelijkheid was over de wijze van bezuinigen bij het MCO en de wijze waarop de overdracht dient plaats te vinden. Naar aanleiding van de motie heb ik het bestuur van het MCO gevraagd de bezuinigingen verder vorm te geven. Op 2 november is het nieuwe plan voor het MCO gepresenteerd. In een aparte brief aan de Tweede Kamer heb ik voor 10 november mijn reactie op dit plan gegeven.

4.4 Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid (NIBG)

De nieuwbouw voor het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid is in volle gang en wordt waarschijnlijk begin 2006 opengesteld voor het publiek.

Beeld en Geluid maakt haar collectie beschikbaar voor het onderwijs en het algemeen publiek. De beschikbaarstelling aan het onderwijs wordt samen met Kennisnet en Teleac/NOT uitgewerkt in het project Nationale audiovisuele bronnenbank. Samen met de Publieke Omroep en het NOB werkt Beeld en Geluid aan de digitalisering van het productie-, uitzend- en archiveringsproces in de Digitale Voorziening, waarbij Beeld en Geluid primair verantwoordelijk is voor de standaarden voor ontsluiting en hergebruik.

Ook Beeld en Geluid moet een bijdrage leveren aan de efficiëncyslag bij de publieke omroep. Van de taakstelling van € 0,81 miljoen moet in 2005 € 0,65 miljoen worden gerealiseerd. Voor het vervolg van de activiteiten die in het kader van de Cultuurnota 2001-2004 zijn bekostigd, is vanaf 2005 € 1.065.000 beschikbaar. Verder is er voor 2005 een voorziening getroffen om de conserveringsactiviteiten op het huidige niveau te kunnen voortzetten. Daarmee is nog geen oplossing voor de problemen bij de nitraatconservering. Over het geheel van de filmconservering brengt de Raad voor cultuur begin 2005 advies uit.

4.5 Bedrijfsfonds voor de Pers

In het kader van de bezuinigingen is besloten vanaf 2004 geen reservering meer te maken voor een dotatie aan het Bedrijfsfonds voor de Pers. Dit heb ik in de brief over de mediabegroting 2004 al gemeld. In een afzonderlijke brief aan de Tweede Kamer zal ik in november 2004 mijn visie op het toekomstige persbeleid neerleggen.

4.6 Budget subsidies mediabeleid

Voor het jaar 2005 is voor het budget subsidies mediabeleid € 2,5 miljoen beschikbaar. In bijlage 10 treft u het bestedingsplan subsidies mediabeleid 2005 aan. Daarin worden bestedingsvoorstellen gedaan voor: stimulering van de audiovisuele sector, migranten en media, kwaliteitsbeleid journalistiek, toegankelijkheid televisie, media-educatie, conservering Nederlands Instituut Beeld en Geluid, ondersteuning programmaraden en eCultuur.

Tot slot

Ik begon deze brief met de opmerking dat 2005 een cruciaal jaar wordt voor de publieke omroep. Mede gelet daarop heb ik ervoor gekozen in deze mediabegrotingsbrief op een aantal onderdelen uitvoeriger in te gaan. Dit najaar staat in het teken van het debat over deze brief. De verschillende wetsvoorstellen die in procedure zijn en de aangekondigde kabinetsvisie zijn verder aanleiding om de komende maanden regelmatig met u te spreken over de publieke omroep.

De Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

mr. Medy C. van der Laan

«Organisatie»

«Afdeling»

T.a.v. «Voorletters» «Achternaam»

«Adres»

«Postcode» «Woonplaats»

Den Haag

5 november 2003

Ons kenmerk

MLB/FTZ/2003/53.664

Uw brief van

5 november 2003

Onderwerp

Mediabegroting 2004

L.S.,